

Bijlage 01a

Specificatie van de Prestatie | Diensten

Programma van Eisen

Behorend bij

Raamovereenkomst Security Operations Center (SOC)

Status : Concept

Versie : 260429-1

Datum : 29-04-2026

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Diensten	4
2.1	Algemeen	4
3	Basis SOC-diensten	6
3.1	Basis - Monitoring & detectie	7
3.2	Basis - Beveiligingsincident response	13
3.2.2	Basis - Beveiligingsincident management	16
3.2.3	Basis - CSIRT activatie	24
3.3	Basis - Threat intelligence	28
3.4	Basis - Rapportage & dashboards	32
3.5	Basis - Use case management	35
3.6	Basis - Knowledge transfer	39
4	Optionele / aanvullende diensten	44
4.1	Optioneel - Vulnerability Management	45
4.2	Optioneel - Situational awareness	48
4.3	Optioneel - Threat hunting	53
4.4	Optioneel - Forensics	56
4.5	Optioneel - Tabletop	60
4.6	Optioneel - Uitrol sensoren	63
5	Implementatie	68

1 Inleiding

Deze bijlage beschrijft de Eisen ten aanzien van de door Opdrachtnemer te leveren SOC-dienstverlening. De Eisen hebben betrekking op de functionele en operationele aspecten van de dienstverlening, waaronder de uit te voeren activiteiten, processen, verantwoordelijkheden en de wijze waarop Opdrachtnemer invulling geeft aan de gevraagde diensten.

De in deze bijlage opgenomen Eisen zijn in beginsel generiek van aard. Dit betekent dat deze Eisen van toepassing zijn op alle door Opdrachtnemer te leveren diensten binnen de scope van de Raamovereenkomst en voor alle Deelnemers die gebruikmaken van de dienstverlening, tenzij expliciet anders is aangegeven of de aard van een specifieke Eis anders vereist.

Opdrachtnemer dient de dienstverlening uit te voeren in overeenstemming met de in deze bijlage opgenomen Eisen en in samenhang met de architectuurvereisten zoals opgenomen in Bijlage 2b (Architectuur) en de kwaliteits- en prestatie-eisen zoals opgenomen in Bijlage 2c (Kwaliteits- en prestatie-eisen).

De SOC-dienstverlening die Deelnemers afnemen wordt bekostigd met publiek geld. Vanuit dit uitgangspunt streeft Opdrachtgever ernaar dat de resultaten die tijdens de uitvoering van de Prestatie worden ontwikkeld, waar mogelijk, beschikbaar komen als open en gemeenschappelijk bruikbare resultaten binnen de overheid. Deze resultaten dienen niet onnodig te worden beperkt door proprietary beperkingen van Opdrachtnemer of derden, voor zover dit redelijkerwijs mogelijk is en binnen de kaders van toepasselijke wet- en regelgeving. Het versterken van de digitale veiligheid dient een maatschappelijk belang, waarbij herbruikbaarheid, transparantie en samenwerking belangrijke uitgangspunten vormen.

2 Diensten

2.1 Algemeen

De Raamovereenkomst biedt Deelnemers de mogelijkheid om SOC-diensten af te nemen ter ondersteuning van hun verantwoordelijkheden op het gebied van informatiebeveiliging en cyberweerbaarheid. De afname van SOC-diensten start altijd met de Basis SOC-diensten voor IT-en/of OT-omgevingen. Hiertoe sluit de Deelnemer een Nadere Overeenkomst met de Opdrachtnemer. Optionele SOC-diensten kunnen aanvullend worden afgenomen, maar maken geen onderdeel uit van het verplichte basispakket.

Verantwoordelijkheidsverdeling (rollen en verantwoordelijkheden)

De Deelnemer blijft te allen tijde eindverantwoordelijk voor:

- Het informatiebeveiligingsbeleid.
- De naleving van wet- en regelgeving, waaronder de Cyberbeveiligingswet (Cbw - NIS2-richtlijn).
- Besluitvorming over risicoacceptatie, escalatie en herstelmaatregelen.
- Aansturing van interne en externe stakeholders.

De Opdrachtnemer is verantwoordelijk voor de uitvoering van de overeengekomen SOC-diensten, waaronder:

- Het operationeel uitvoeren van monitoring, detectie, analyse en rapportage.
- De Opdrachtnemer is verantwoordelijk voor het continu monitoren van overeengekomen logbronnen, het tijdig detecteren van security events conform use cases en detectieregels, een het analyseren en kwalificeren van deze events tot incidenten, inclusief prioritering en initiële duiding, binnen de afgesproken SLA's. Het adviseren van de Deelnemer over benodigde opvolgacties.
- Het ondersteunen van de Deelnemer bij incidentafhandeling conform overeengekomen processen en SLA's.

De Deelnemer en Opdrachtnemer werken hierbij samen volgens vastgelegde rollen, verantwoordelijkheden, escalatiepaden en communicatieafspraken, die per Nadere Overeenkomst nader worden uitgewerkt.

Regieorganisatie

De centrale regiefunctie van uit de Opdrachtgever is belegd bij IPO/BIJ12. De centrale regiefunctie coördineert, stuurt en bewaakt namens de gezamenlijke provincies de SOC-dienstverlening, met als doel het borgen van kwaliteit, samenhang en continuïteit zonder zelf operationele taken uit te voeren. De functie combineert contract- en leveranciersmanagement met interprovinciale afstemming, waarbij zowel formele sturing (SLA's en contracten) als inhoudelijke coördinatie en doorontwikkeling worden geborgd. Daarmee fungeert de regieorganisatie als verbindende schakel tussen provincies en leverancier en bewaakt zij de gezamenlijke belangen, risico's en prestaties.

Koppeling met de Cyberbeveiligingswet

De Basis SOC-diensten zijn ingericht ter ondersteuning van de verplichtingen uit hoofde van de Cyberbeveiligingswet (Cbw) en sluiten aantoonbaar aan op de daarin opgenomen verplichtingen ten aanzien van zorgplicht, risicobeheersing en incidentmelding.

De dienstverlening ondersteunt Deelnemers in het bijzonder bij de uitvoering van verplichtingen met betrekking tot het treffen van passende en evenredige technische, organisatorische en operationele beveiligingsmaatregelen, waaronder:

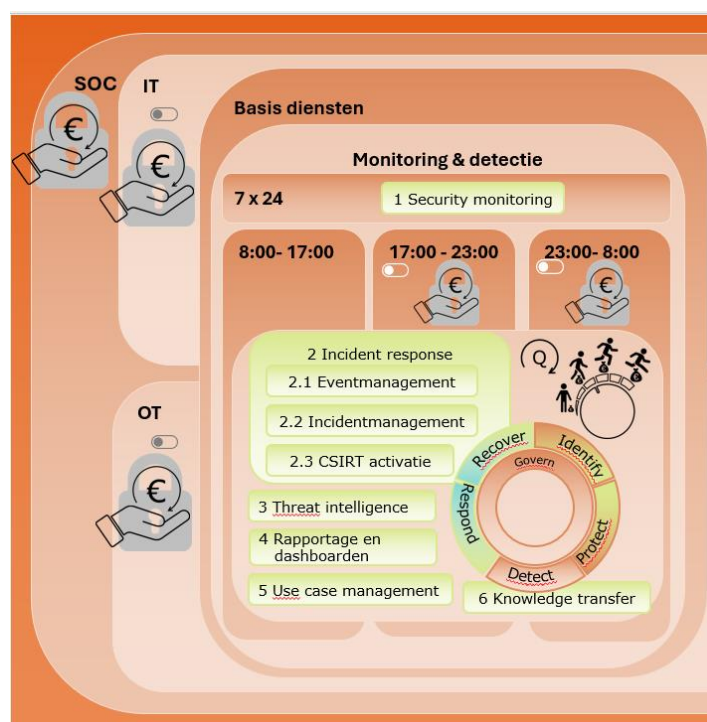
- continue monitoring en detectie van dreigingen;
- incidentdetectie en -analyse;
- logmanagement en het verkrijgen en behouden van zichtbaarheid op netwerk- en informatiesystemen;
- het toepassen en ondersteunen van risico gebaseerde beveiligingsmaatregelen.

Daarnaast ondersteunen de Basis SOC-diensten bij het voldoen aan verplichtingen inzake het melden van beveiligingsincidenten, waaronder:

- het tijdig detecteren en classificeren van significante beveiligingsincidenten;
- het analyseren en voorbereiden van incidentmeldingen richting bevoegde autoriteiten;
- het vastleggen en beschikbaar stellen van relevante informatie ten behoeve van melding, opvolging en verantwoording.

De Basis SOC-diensten vormen daarmee een essentieel ondersteunend middel voor Deelnemers om invulling te geven aan hun wettelijke verplichtingen onder de Cbw. De inzet van deze diensten laat onverlet dat de Deelnemer te allen tijde verantwoordelijk blijft voor de naleving van de Cyberbeveiligingswet en de daarop gebaseerde besluitvorming.

3 Basis SOC-diensten

Figuur 1. Basis SOC-diensten

Opdrachtnemer levert op verzoek van de Deelnemer Basis SOC-dienst die een solide fundament biedt voor het detecteren, analyseren en opvolgen van cyberdreigingen in zowel IT- als OT-omgevingen. Het doel is om continu inzicht te geven in beveiligingsrisico's en snel te reageren op Beveiligingsincidenten, zodat bedrijfscontinuïteit en compliance worden gewaarborgd.

De basis SOC-dienst bestaat uit de volgende kerncomponenten:

1. Security Monitoring

- Real-time bewaking van IT- en of OT-omgevingen via koppeling van de SIEM van de Opdrachtnemer met die van de Deelnemer.
- Security monitoring is een doorlopende activiteit en vormt de basis voor alle SOC-functionaliteit.
- Detectie van afwijkingen en verdachte activiteiten. Opvolging vindt plaats binnen Beveiligingsincident Response.

2. Beveiligingsincident Response

- Analyse en opvolging van Beveiligingsincidenten.
- Inclusief eventmanagement, Beveiligingsincidentmanagement, playbooks en CSIRT-activatie voor ernstige Beveiligingsincidenten.
- *Doel:* snelle mitigatie en herstel om impact te minimaliseren.

3. Threat Intelligence

- Verrijking van detectie met actuele dreigingsinformatie.
- Proactieve signalering van nieuwe aanvalstechnieken en trends.

4. Rapportage en Dashboards

- Periodieke rapportages en interactieve dashboards voor inzicht in status, trends en verbeterpunten.
- Ondersteunt compliance en strategische besluitvorming.
- Evaluatie en optimalisatie ook vanuit kosten perspectief.

5. Use Case Management

- Detectieregels, use-cases te ontwikkelen, implementeren, onderhouden en te optimaliseren op basis van risico's en dreigingslandschap.
- Continue optimalisatie om relevantie en effectiviteit te waarborgen.

6. Knowledge Transfer

- Structurele kennisoverdracht naar de Deelnemer.
- *Doel:* vergroten van interne expertise en samenwerking met het SOC.

3.1 Basis - Monitoring & detectie

1 Security monitoring

Doel: Continu bewaken van systemen, netwerken en applicaties op afwijkingen, dreigingen en verdachte activiteiten.

Wat valt hieronder?

- Verzamelen, normaliseren en analyseren van logs en telemetry.
- Real-time correlatie en detectie (SIEM, UEBA, IDS/IPS, EDR/XDR).
- Gebruik van detectieregels, use-cases, threat intelligence en gedragsanalyse.
- Signaalgeneratie (alerts) bij verdachte gebeurtenissen.
- 24/7 monitoring door analisten of geautomatiseerde systemen.

Kernvraag: Wordt een potentiële dreiging opgemerkt?

Resultaat: Een alert of security event die verder beoordeeld moet worden.

Eisen	
	Koppeling, datastromen en logvolledigheid
3.1.1	Opdrachtnemer realiseert en onderhoudt op verzoek van de Deelnemer een naadloze koppeling tussen de dienstverlening en de ticketing- en ITSM-systemen van de Deelnemer, waaronder in ieder geval systemen zoals ServiceNow of TOPdesk. De koppeling ondersteunt een efficiënte workflow voor registratie, opvolging, escalatie en afhandeling van alerts en Beveiligingsincidenten.
3.1.2	Opdrachtnemer controleert continu de volledigheid, juistheid en tijdigheid van alle logaanlevering (log health monitoring) en meldt afwijkingen proactief aan de Deelnemer, inclusief advisering en herstelvoorstellen.
3.1.3	Deelnemer verstrekt een actuele, volledige en gevalideerde assetlijst (CMDB), inclusief classificatie, criticiteit en eigenaarschap. Opdrachtnemer toetst deze lijst op volledigheid en adviseert Deelnemer over noodzakelijke aanvullingen voor effectieve detectie.
3.1.4	Waar van toepassing ondersteunt Opdrachtnemer OT-specifieke protocollen en logformaten (zoals Modbus, DNP3 en OPC UA) voor volledige en betrouwbare monitoring van OT-omgevingen.
	Eventselectie, detectiescope en use-case ontwikkeling

3.1.5	Opdrachtnemer en Deelnemer stellen gezamenlijk een formele event-selectielijst op, inclusief logcategorieën, bronnen, inhoud, retentie en frequentie. Deze lijst wordt periodiek geëvalueerd en geactualiseerd op basis van dreigingsbeeld, maturiteit, gewijzigde scope en technologische ontwikkelingen.
3.1.6	Opdrachtnemer ontwikkelt en onderhoudt detectieregels, use-cases en op basis van actuele dreigingsinformatie (threat intelligence) uit meerdere betrouwbare bronnen, waaronder sectorspecifieke feeds. Correlatie- en gedragsanalyses worden toegepast om afwijkingen vroegtijdig te identificeren en om te zetten naar alerts.
	Monitoring en detectie
3.1.7	Opdrachtnemer voert 24/7/365 monitoring uit op alle overeengekomen IT- en OT-assets, inclusief real-time correlatie, alerting en triage, conform de overeengekomen SLA-paramaters.
3.1.8	Opdrachtnemer past met de Deelnemer detectiemechanismen toe die gericht zijn op het identificeren van afwijkingen in gebruikers-, netwerk-, applicatie- en systeemgedrag. Hierbij wordt minimaal gebruikgemaakt van zowel anomaly-based als signature-based detectie, afgestemd met de Deelnemer.
3.1.9	Opdrachtnemer maakt in samenspraak met de Deelnemer gebruik van een combinatie van geautomatiseerde detectietechnieken (zoals machine learning, gedragsanalyse en rule-based correlatie) en handmatige validatie van detectieregels door gecertificeerde analisten. Analisten beschikken aantoonbaar over relevante SOC-certificeringen zoals CySA+ of GCIA.
3.1.10	Opdrachtnemer verwerkt alle ontvangen security-events via een geïntegreerde detectieketen bestaande uit normalisatie, correlatie en detectie. De detectietijd wordt gemeten vanaf het moment van ontvangst van het event in het SOC-platform, tot het moment waarop een alert wordt gegenereerd.
	Evaluatie en actualisatie van detectieregels
3.1.11	Opdrachtnemer evalueert alle kritieke detectieregels maandelijks en de overige detectieregels minimaal elk kwartaal op effectiviteit, het aantal false positives en de aanwezigheid van nieuwe of gewijzigde dreigingen. Bevindingen worden gedocumenteerd en detectieregels worden waar nodig aantoonbaar aangepast en met de Deelnemer besproken. Ad-hoc evaluaties en aanpassingen vinden plaats bij nieuwe dreigingen of relevante beveiligingsincidenten.
	Normenkaderconformiteit security monitoring
3.1.12	De door Opdrachtnemer geleverde security-monitoringdienst voldoet aantoonbaar aan de relevante bepalingen uit de Cbw, ISO/IEC 27001 en de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Voor de invulling van de beheersmaatregelen wordt aangesloten bij ISO/IEC 27002 of een aantoonbaar gelijkwaardig normenkader. Opdrachtnemer levert desgevraagd bewijs van deze conformiteit, bijvoorbeeld in de vorm van certificeringen, verklaringen of auditrapportages.
	Aantoonbare expertise in OT-security monitoring conform IEC 62443

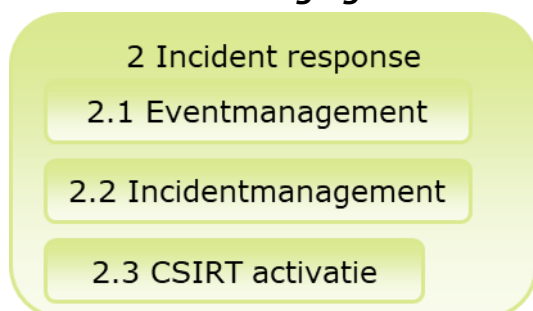
3.1.13	Opdrachtnemer beschikt aantoonbaar over kennis en ervaring met OT-security monitoring conform de principes en richtlijnen van IEC 62443. Dit omvat ten minste passieve monitoring van industriële netwerken binnen Purdue Zone 2 en Zone 3, analyse van gangbare OT-protocollen (waaronder Modbus/TCP, DNP3, IEC 61850 en BACnet) en het toepassen van OT-specifieke dreigingsprofielen en aanvalstechnieken zoals beschreven in MITRE ATT&CK for ICS.
3.1.14	Randvoorwaarden
	De in deze paragraaf opgenomen SLA-parameters zijn mede afhankelijk van de kwaliteit, beschikbaarheid en tijdigheid van de door de Deelnemer aangeleverde logbronnen, netwerkverbindingen en onderliggende (cloud)platformen. De volgende randvoorwaarden zijn van toepassing: - Deelnemer draagt zorg voor correcte, volledige en tijdige configuratie van logbronnen; - Deelnemer waarborgt dat logaanlevering plaatsvindt binnen overeengekomen specificaties (zoals latency en beschikbaarheid); - Eventuele beperkingen of vertragingen in onderliggende platformen vallen buiten de directe beïnvloedingssfeer van Opdrachtnemer. Indien niet wordt voldaan aan deze randvoorwaarden, worden de betreffende SLA-parameters aangemerkt als best effort in plaats van resultaatsverplichting.
SLA-paramaters	
3.1.15	Beschikbaarheid monitoringplatform
	SLA: Opdrachtnemer garandeert dat het geleverde monitoringplatform een minimale beschikbaarheid van 99,95% per kalendermaand realiseert, exclusief vooraf overeengekomen onderhoudsvensters.
	Doel: Continu en betrouwbaar toezicht op IT- en OT-systemen.
3.1.16	Logontvangst en logvolledigheid (Visibility Rate)
	SLA: $\geq 98\%$ logvolledigheid van alle overeengekomen logbronnen, afhankelijk van dat de logbronnen correct, volledig en tijdig worden aangeleverd.
	SLA: Eventuele uitval of afwijkingen worden binnen 30 minuten gemeld aan Deelnemer.
	SLA: Maximale vertraging in logaanlevering bedraagt ≤ 60 seconden vanaf het moment van succesvolle ontvangst van logdata, tenzij schriftelijk afwijkend overeengekomen.
	Doel: Volledige zichtbaarheid van systemen en betrouwbare detectiemogelijkheden.
3.1.17	Logretentie

	SLA: De retentieperiodes zijn gebaseerd op: (a) Cyberbeveiligingswet (Cbw) en onderliggende regelgeving (implementatie van NIS2) – voor zover van toepassing op logging, beschikbaarheid en bewaartermijnen; (b) BIO 2.0 Maatregel 8.15 (logregistratie); (c) AVG Artikel 5(1)e (opslagbeperking); en (d) forensische vereisten conform ENISA Good Practice Guide for Incident Management. Bij strijdigheid geldt de langste termijn. Deze retentieperiodes zijn van toepassing op alle IT- en OT-logbronnen binnen de overeengekomen monitoringscope. Doel: Ondersteuning van forensische analyses en compliance.
3.1.18	Eventnormalisatie
	SLA: Opdrachtnemer normaliseert alle ontvangen events binnen 5 minuten naar het overeengekomen standaardformaat (bijv. CEF, JSON, ECS).
	Doel: Consistente verwerking, correlatie en analyse over alle logbronnen heen.
3.1.19	Eventcorrelatie
	SLA: Opdrachtnemer correleert alle genormaliseerde events binnen 5 minuten na normalisatie, waarbij afwijkingen in kritieke systemen zichtbaar worden in het SOC.
	Doel: Vroege detectie van dreigingen en reductie van false positives. Maximaliseren van detectiedekking en minimaliseren van blind spots.
3.1.20	Mean Time To Detect (MTTD)
	SLA: Critical alerts worden gedetecteerd en geclassificeerd binnen ≤ 10 minuten.
	SLA: High alerts worden gedetecteerd en geclassificeerd binnen ≤ 20 minuten.
	Doel: Tijdige identificatie van afwijkingen en potentiële beveiligingsincidenten.
3.1.21	Detectieregels en use-case evaluatie
	SLA: Alle detectieregels en use-cases worden minimaal per kwartaal geëvalueerd op effectiviteit, false positives en aansluiting op actuele dreigingen. Aanpassingen worden aantoonbaar gedocumenteerd en gedeeld met Deelnemer.
	Doel: Continu verbeteren van detectiecapaciteit en reductie van false positives.
3.1.22	Normenkaderconformiteit
	SLA: Security monitoring wordt continu geleverd ter ondersteuning van de zorgplicht uit de Cbw.
	SLA: Op verzoek verstrekt Opdrachtnemer bewijs van conformiteit, zoals certificeringen of auditrapportages.
	Doel: Garanderen van compliance en aansluiting op relevante wet- en regelgeving.
Deliverables	
3.1.23	Operationele Deliverables

	Realtime alerts en meldingen
	Opdrachtnemer levert 24/7/365 realtime meldingen van beveiligingsincidenten op alle overeengekomen IT- en OT-assets. alerts worden geclassificeerd conform de met de Deelnemer overeengekomen prioriteits- en impactniveaus.
3.1.24	Periodieke Rapportages
	Maandelijkse SOC-rapportage
	Opdrachtnemer levert maandelijks een rapportage met ten minste: a. aantal en type gegenereerde alerts; b. trends; c. prestaties ten opzichte van overeengekomen SLA-parameters; d. logvolledigheid en logbronstatus; e. herhaalde kwetsbaarheden en Beveiligingsincidenttypen; f. aanbevelingen voor verbetering.
3.1.25	Kwartaalrapportage Security Posture
	Opdrachtnemer levert per kwartaal een security posture-rapportage, inclusief trendanalyses, GAP-analyses ten opzichte van relevante normen (BIO, Cbw, NIST CSF), use-case effectiviteit en verbeteradviezen.
3.1.26	Jaarlijkse Management Evaluatie
	Opdrachtnemer levert minimaal maandelijks een rapportage met een integraal overzicht van de SOC-prestaties, High en Critical beveiligingsincidenten en de opvolging daarvan, inclusief relevante trends en bijzonderheden. Daarnaast levert Opdrachtnemer jaarlijks een managementrapportage met een integraal overzicht van de SOC-dienstverlening, waaronder de belangrijkste prestaties, High en Critical beveiligingsincidenten over het jaar, de voortgang van verbetermaatregelen, de ontwikkeling in volwassenheid en een roadmap voor het daaropvolgende jaar.
3.1.27	Detectie Deliverables
	Correlatie- en detectieregels
	Opdrachtnemer levert alle gebruikte correlatieregels, detectiescripts en gedragsanalyses die worden ingezet binnen de SIEM/SOAR-omgeving van de Deelnemer, inclusief bijbehorende documentatie en versiebeheer. De documentatie bevat ten minste: • het doel van de detectieregel of analyse; • de onderliggende logbronnen; • de detectielogica en drempelwaarden; • de koppeling met relevante MITRE ATT&CK-technieken (indien van toepassing); • de prioriteit of impactclassificatie van de detectie binnen het incidentclassificatiemodel.
	Logging & Integratie Deliverables
3.1.28	Logintegratieplan

	Opdrachtnemer levert een logintegratieplan waarin logbronnen, logcategorieën, retentie, transportprotocollen en configuratie worden beschreven. Het plan wordt bijgewerkt bij wijzigingen in scope of dreigingsbeeld.
3.1.29	Log Health Monitoring Rapportage Opdrachtnemer levert maandelijks een rapportage over de volledigheid, tijdigheid, juistheid en beschikbaarheid van logaanlevering per bron, inclusief bevindingen, risico's en hersteladviezen.
3.1.30	Advies- en Verbetering Deliverables Verbeterplannen Security Monitoring Opdrachtnemer levert op periodieke basis (minimaal jaarlijks) een verbeterplan met aanbevelingen voor procesverbetering, detectieverbetering, aanvullende sensoren, logbronnen en volwassenheidsgroei.

3.2 Basis - Beveiligingsincident response

Opdrachtnemer levert Beveiligingsincident Response tijdens kantooruren voor de IT- en of OT-omgeving. Opdrachtnemer breidt Beveiligingsincident Response uit op verzoek van de Deelnemer tijdens Werkdagen tijdens avonduren (17:00 – 23:00). Opdrachtnemer breidt Beveiligingsincident Response uit op verzoek van de Deelnemer uit naar alle dagen van de week en alle uren in een dag (7x24).

3.2.1.1 Basis - Event management

2.1 Eventmanagement

Doel: Structuur en kwaliteit van het omgaan met *alerts* en *security events* waarborgen — voordat wordt vastgesteld dat er sprake is van een Beveiligingsincident.

Wat valt hieronder?

- Prioritering en categorisering van alerts (critical/high/medium).
- Triage en eerste menselijke beoordeling.
- Filteren van false positives.
- Escalatieregels toepassen (bijv. naar Beveiligingsincidentmanagement bij confirmed Beveiligingsincident).
- Workflow in ITSM-systeem (TOPdesk, ServiceNow).
- Optimaliseren van alertkwaliteit (false positives en negatives reduceren).

Kernvraag: *Is dit event een echt Beveiligingsincident, en zo ja, wat moet ermee gebeuren?*

Resultaat:

- Geen Beveiligingsincident → ticket gesloten + regeloptimalisatie.
- Wel Beveiligingsincident → escalatie naar Beveiligingsincidentmanagement.

Eisen	
	Verzameling, verwerking en kwaliteit van security events
3.2.1.1	Opdrachtnemer verzamelt, ontvangt en verwerkt alle relevante security events uit de overeengekomen logbronnen, waaronder ten minste netwerkcomponenten, servers, endpoints, cloudomgevingen, OT-devices en applicaties.
3.2.1.2	Opdrachtnemer controleert continu de volledigheid, juistheid en tijdigheid van de aangeleverde logs (log health monitoring) en meldt afwijkingen proactief aan Deelnemer, inclusief advies voor herstel.
3.2.1.3	Opdrachtnemer normaliseert alle ontvangen events naar een uniform, overeengekomen formaat (zoals CEF, JSON of ECS), zodat consistente correlatie, analyse en rapportage mogelijk zijn.

	Analyse, detectie en triage
3.2.1.4	Opdrachtnemer analyseert alle ontvangen events en correleert deze met relevante aanvullende gegevens om afwijkingen, potentiële dreigingen en Beveiligingsincidenten te identificeren.
3.2.1.5	Opdrachtnemer voert proactieve triage uit conform een overeengekomen classificatiemodel, waarbij events worden gevalideerd, geprioriteerd en waar nodig voorbereid voor escalatie.
	Eventmanagementdienst en scope
3.2.1.6	Opdrachtnemer levert een volledige eventmanagementdienst gericht op het tijdig identificeren, analyseren, classificeren, escaleren, rapporteren en ondersteunen bij het oplossen van Beveiligingsincidenten. De dienst omvat ten minste: bewaking van IT- en OT-infrastructuur, detectie van afwijkende activiteiten, event-triage, escalatie naar relevante teams en ondersteuning bij herstel conform vastgestelde procedures en SLA-paramaters.
3.2.1.7	Opdrachtnemer levert eventmanagement voor zowel IT- als OT-omgevingen. Hierbij ondersteunt Opdrachtnemer OT-specifieke protocollen, risico's en Beveiligingsincidentprocedures. Deelnemer bepaalt de functionele scope per omgeving.
	Analytics en AI-mogelijkheden
3.2.1.8	De Opdrachtnemer past AI-assisted event grouping toe voor sneller root-cause-onderzoek.
3.2.1.9	De Opdrachtnemer detecteert zeldzame of afwijkende eventclusters ("rare event detection") en genereert automatisch samenvattingen van eventanomalieën.
	SOAR
3.2.1.10	Opdrachtnemer integreert een SOAR-platform (of gelijkwaardige automatisering binnen Microsoft Sentinel via Logic Apps/Automation Rules) voor geautomatiseerde respons op standaard beveiligingsscenario's. Alle SOAR-playbooks zijn gedocumenteerd, getest en eigendom van de Deelnemer.
SLA-paramaters	
3.2.1.11	Mean Time To Acknowledge (MTTA) / Start Triage
	SLA: triage start vanaf het moment waarop een analist de alert actief in behandeling neemt en een eerste beoordeling uitvoert.
	SLA: Opdrachtnemer voert triage uit op alle ontvangen alerts, waarbij alerts worden gevalideerd, geprioriteerd en geclassificeerd.
	SLA: Critical alerts worden erkend en geanalyseerd binnen ≤ 10 minuten.
	SLA: High alerts worden erkend en geanalyseerd binnen ≤ 30 minuten.
	Doel: Snelle start van triage en reductie van risico's door snelle menselijke beoordeling.

3.2.1.12	Escalatie
	SLA: Bevestigde beveiligingsincidenten worden binnen ≤ 10 minuten geëscaleerd naar Beveiligingsincidentmanagement.
	Doel: Snelle signalering en tijdige escalatie van incidenten met minimale vertraging.
3.2.1.13	Eventrapportage en audit-trail
	SLA: Alle alerts, triagestappen en beslismomenten worden binnen 24 uur volledig gedocumenteerd en opgenomen in de audit-trail.
	Doel: Volledige traceerbaarheid, compliance (BIO, Cbw, ISO 27001) en ondersteuning bij incidentanalyse.
3.2.1.14	Beschikbaarheid eventmanagementteam
	SLA: Opdrachtnemer garandeert 24/7 beschikbaarheid van het eventmanagementteam voor triage en escalatie van kritieke events (of binnen overeengekomen openingstijden).
	Doel: Ononderbroken monitoring en snelle interventie bij verdachte activiteiten.
Deliverables	
3.2.1.15	Triage-analyses
	Opdrachtnemer levert bij elke melding een triage-analyse, inclusief risico-inschatting, classificatie, eerste duiding en een advies voor opvolging of onmiddellijke mitigerende acties.
3.2.1.16	Event-triage rapportages
	Opdrachtnemer levert periodieke rapportages waarin de uitgevoerde event-triage wordt weergegeven, inclusief aard van de gebeurtenissen, toegepaste analyses en genomen vervolgacties.
3.2.1.17	Classificatie- en prioriteringsrapporten
	Opdrachtnemer levert inzichtelijke overzichten van de classificatie en prioritering van gedetecteerde security-events, inclusief een onderbouwing van de toegepaste urgentie en risico-inschatting.
3.2.1.18	ITSM-tickets en workflowlogs
	Opdrachtnemer levert gestructureerde ITSM-tickets en bijbehorende workflowlogs waarin alle uitgevoerde handelingen, besluitmomenten en statuswijzigingen volledig en reproduceerbaar zijn vastgelegd.
3.2.1.19	False-positive optimalisatielijsten
	Opdrachtnemer levert overzichtslijsten met geanalyseerde false positives, inclusief voorgestelde verbeteringen aan detectieregels en aanbevelingen ter optimalisatie van de alert kwaliteit.

3.2.1.20	Event-contextualisatieoverzichten
	Opdrachtnemer levert overzichten waarin security-events worden verrijkt met contextinformatie (zoals asset-waarde, dreigingsniveau, MITRE-koppeling of business-impact), teneinde een juiste prioritering en opvolging te ondersteunen.
3.2.1.21	Escalatie- en opvolgrapportages
	Opdrachtnemer levert periodieke rapportages van alle geëscaleerde events, inclusief toegepaste escalatiestappen, overdrachtsmomenten, responstijden en behaalde SLA's.

3.2.2 Basis - Beveiligingsincident management

2.2 Incidentmanagement

Doel: Beheersen, beperken en oplossen van een *bevestigd Beveiligingsincident*.

Wat valt hieronder?

- Bevestiging van het Beveiligingsincident (Beveiligingsincident classification).
- Communicatie en coördinatie met Deelnemer (b.v. CISO, IT, directie).
- Containmentmaatregelen (bijv. isoleren endpoints).
- Root-cause analysis, forensics (indien overeengekomen).
- Ondersteunen van herstel en hersteladvies.
- Eindrapportage, lessons learned, verbeterplan.
- Noodzakelijke notificaties (o.a. AP, NCSC) volgens de Cbw en AVG.

Kernvraag: *Hoe beperken we de schade, herstellen we de situatie en voorkomen we herhaling?*

Resultaat: Beveiligingsincident opgelost + verbetermaatregelen.

Prioriteit	Omschrijving	Voorbeelden	Reactietijd (SLA)
P1 – Kritiek	Zeer ernstig incident, direct impact op kritieke processen	Ransomware-aanval, actieve exploit, kritieke systeemcompromis, ernstige datalekken, systeemuitval van kernprocessen	30 min – 1 uur
P2 – Hoog	Hoog risico, significante impact, niet direct business-stopping	Malware-infectie, privilege escalation, verdachte exfiltratie, niet-kritieke systeemcompromis, kwetsbaarheid met exploitpotentieel	1 – 4 uur
P3 – Medium	Beperkt risico, geen directe kritieke impact	Misconfiguratie, verdachte login, phishing-click, policy violation, niet-kritieke vulnerability, kleine operationele afwijkingen	4 – 24 uur

Responsbevoegdheden en mandaatniveaus

De mate waarin de Opdrachtnemer bevoegd is om responsmaatregelen uit te voeren bij Beveiligingsincidenten kan per Deelnemer verschillen. Daarom wordt gewerkt met mandaatniveaus voor incidentrespons, waarbij de rol en bevoegdheden van de Opdrachtnemer vooraf expliciet worden vastgelegd.

Voor aanvang van de dienstverlening stemmen Deelnemer en Opdrachtnemer gezamenlijk af welk responsmandaat geldt voor de betreffende Deelnemer of voor specifieke systemen, use-cases of incidenttypen.

De volgende mandaatniveaus worden onderscheiden.

Mandaatniveau 1 – Signalering en escalatie

Binnen dit mandaatniveau vervult de Opdrachtnemer primair een detectie- en analysefunctie.

De Opdrachtnemer:

- detecteert en analyseert beveiligingsmeldingen en mogelijke Beveiligingsincidenten;
- verricht triage en initiële analyse;
- classificeert en prioriteert het incident;
- escaleert het incident volgens vooraf vastgestelde procedures naar de Deelnemer of geautoriseerde Derden;
- levert analyse en aanbevelingen voor mogelijke mitigatiemaatregelen.

Binnen dit mandaatniveau voert de Opdrachtnemer geen technische wijzigingen uit in de infrastructuur van de Deelnemer.

Mandaatniveau 2 – Gecoördineerde respons

Binnen dit mandaatniveau ondersteunt de Opdrachtnemer actief bij de coördinatie en voorbereiding van responsmaatregelen.

De Opdrachtnemer:

- analyseert en valideert het Beveiligingsincident;
- adviseert over containment-, mitigatie- en herstelmaatregelen;
- bereidt technische responsacties voor;
- coördineert de uitvoering van maatregelen door de Deelnemer of geautoriseerde Derden;
- ondersteunt bij communicatie en escalatie richting betrokken stakeholders.

Technische acties worden in dit mandaatniveau uitgevoerd door de Deelnemer of geautoriseerde Derden, tenzij anders overeengekomen.

Mandaatniveau 3 – Uitvoerende respons

Binnen dit mandaatniveau is de Opdrachtnemer, binnen vooraf overeengekomen kaders, bevoegd om technische responsmaatregelen uit te voeren binnen de infrastructuur van de Deelnemer.

Voorbeelden van dergelijke maatregelen kunnen zijn:

- isoleren van endpoints of systemen;
- blokkeren of resetten van accounts;
- aanpassen van security policies;
- blokkeren van netwerkverkeer of indicatoren;
- activeren van vooraf gedefinieerde response playbooks.

Deze maatregelen worden uitsluitend uitgevoerd:

- op basis van vooraf afgestemde procedures en use-cases;
- met expliciet toegekende toegangsrechten;
- binnen de overeengekomen mandaatgrenzen;
- Onder de verantwoordelijkheid van de Deelnemer.

Alle uitgevoerde acties worden volledig gelogd, gedocumenteerd en auditeerbaar vastgelegd.

Vastlegging van mandaat en procedures

De exacte invulling van het responsmandaat wordt per Deelnemer vastgelegd in operationele documentatie, waaronder bijvoorbeeld:

- incident response playbooks;
- SOC-runbooks;
- escalatieprocedures;
- toegangs- en autorisatiemodellen.

De Opdrachtnemer waarborgt dat:

- alle responsactiviteiten reproduceerbaar en auditeerbaar zijn;
- verantwoordelijkheden tussen Opdrachtnemer, Deelnemer en eventuele Derden duidelijk zijn vastgelegd;
- wijzigingen in het responsmandaat uitsluitend plaatsvinden na schriftelijke afstemming met de Deelnemer.
-

Ongeacht het mandaatniveau blijft de Deelnemer eindverantwoordelijk voor:

- Besluitvorming rondom incidentafhandeling;
- Externe communicatie en wettelijke meldingen (conform Cbw).

Eisen	
	Scope van de dienst
3.2.2.1	Opdrachtnemer levert de dienst Beveiligingsincidentmanagement, gericht op het tijdig detecteren, analyseren, oplossen met de Deelnemer of geautoriseerde Derden en evalueren van Beveiligingsincidenten en verstoringen, met als doel de impact op de bedrijfsvoering van de Deelnemers te minimaliseren en herhaling te voorkomen door structurele verbetermaatregelen. Beveiligingsincidentmanagement wordt gemeten vanaf het moment dat een alert door het eventmanagementproces is geclassificeerd als een bevestigd incident.
3.2.2.2	Opdrachtnemer levert de basisdienst Beveiligingsincidentmanagement voor zowel IT- als OT-omgevingen, inclusief de specifieke risico's, protocollen en systemen die voor deze omgevingen gelden, tenzij in de Opdracht anders is gespecificeerd per Deelnemer.
	Methodiek en standaardisatie
3.2.2.3	Opdrachtnemer hanteert een gestandaardiseerde en aantoonbaar gedocumenteerde Beveiligingsincident Response-methodologie (bijvoorbeeld SANS of NIST 800-61r2) en kan dit proces desgevraagd toelichten aan de Opdrachtgever, inclusief rollen, taken, escalatiestappen en communicatiemomenten.

3.2.2.4	Opdrachtnemer maakt bij de uitvoering van Beveiligingsincidentanalyse en prioritering aantoonbaar gebruik van: - het MITRE ATT&CK® framework voor dreigingsduiding, inclusief de koppeling van waargenomen activiteiten aan relevante tactieken, technieken en procedures (TTP's); - de Common Vulnerability Scoring System (CVSS), versie 3.1 of hoger, als gestandaardiseerde methode voor het scoren van de ernst en impact van kwetsbaarheden; - kwetsbaarheidsinformatie afkomstig uit meerdere, betrouwbare en internationaal erkende bronnen, waaronder waar beschikbaar de European Vulnerability Database (EUVD) en andere relevante Europese en/of internationale databronnen. Opdrachtnemer waarborgt dat kwetsbaarheidsbeoordeling en prioritering gebaseerd zijn op een gevalideerde en reproduceerbare methodiek, en dat afhankelijkheid van enkelvoudige informatiebronnen wordt geminimaliseerd door toepassing van bronverificatie en/of bronredundantie.
3.2.2.5	Opdrachtnemer hanteert een gestandaardiseerd classificatiemodel voor Beveiligingsincidenten, gebaseerd op impact, urgentie en kans. Dit classificatiemodel wordt vooraf afgestemd en ter goedkeuring voorgelegd aan de Opdrachtgever en afgestemd op de kritieke processen van de Deelnemers.
	Uitvoering van Beveiligingsincident Response
3.2.2.6	Opdrachtnemer handelt Beveiligingsincident Response-activiteiten af binnen de overeengekomen Service Windows en de bijbehorende SLA-parameters, waaronder in ieder geval reactietijd, hersteltijd, escalatietijd en communicatiemomenten.
3.2.2.7	Opdrachtnemer markeert een Beveiligingsincident als voorgesteld gesloten en stelt Deelnemer hiervan schriftelijk in kennis, onder gelijktijdige verstrekking van het bijbehorende beveiligingsincidentrapport. Deelnemer heeft vanaf het moment van ontvangst van deze kennisgeving een termijn van twee (2) Werkdagen om gemotiveerd bezwaar te maken tegen de voorgestelde afsluiting. Indien Deelnemer binnen deze termijn geen bezwaar indient, wordt het betreffende Beveiligingsincident geacht definitief te zijn afgesloten per het moment van de oorspronkelijke kennisgeving. Indien Deelnemer binnen de gestelde termijn gemotiveerd bezwaar maakt, wordt de voorgestelde afsluiting geacht te zijn opgeschort en blijft het Beveiligingsincident open. Opdrachtnemer is in dat geval gehouden het incident opnieuw te behandelen en passende vervolgacties te ondernemen, totdat overeenstemming is bereikt over afsluiting, dan wel totdat de grond voor het bezwaar is weggenomen. De door Opdrachtnemer gehanteerde procedure voor incidentafsluiting en bezwaar dient aantoonbaar onderdeel te zijn van de gehanteerde SOC-processen en dient reproduceerbaar en auditbaar te zijn.
	Beschikbaarheid en service levels

3.2.2.8	Opdrachtnemer levert Beveiligingsincident Response binnen de overeengekomen Service Levels, bestaande uit de volgende varianten: 1. Basispakket Beveiligingsincident Response tijdens kantoor tijden (08:00–17:00 uur op Werkdagen). 2. Uitbreidingsoptie 1 Beveiligingsincident Response op verzoek van de Deelnemer tijdens Werkdagen buiten kantoor tijden (17:00–23:00 uur). 3. Uitbreidingsoptie 2 Beveiligingsincident Response op verzoek van de Deelnemer 24 uur per dag, 7 dagen per week (7×24). De Deelnemer kan per variant kiezen, conform de opdrachtverstrekking.		
	Verbetering en rapportage		
3.2.2.9	Opdrachtnemer levert proactief advies over verbetermaatregelen op basis van trends, patronen en herhaalde elementen in de geregistreerde Beveiligingsincidenten.		
	Samenwerking derden		
3.2.2.10	De Deelnemer is bevoegd een private of publieke partij aan te wijzen die optreedt als contactpunt en gemachtigde in het kader van Beveiligingsincident Response. De Deelnemer en Opdrachtnemer leggen voorafgaand aan de dienstverlening schriftelijk vast welke bevoegdheden, verantwoordelijkheden en communicatierechten deze partij heeft namens de Deelnemer. Opdrachtnemer beschouwt deze partij als volledig bevoegd binnen de vastgelegde kaders.		
	Coördinatie bij gedeelde beveiligingsincidenten		
3.2.2.11	Indien een Beveiligingsincident een dreiging vormt voor meerdere Deelnemers, vervult de Opdrachtnemer een coördinerende rol. Dit omvat het: 1. Tijdig informeren van alle betrokken Deelnemers en, indien van toepassing, de Hoofdopdrachtgever; 2. Afstemmen van analyse- en responsactiviteiten tussen de betrokken Deelnemers; 3. Coördineren van gezamenlijke mitigatie- en herstelmaatregelen; 4. Documenteren van acties, besluiten en communicatie met alle betrokken partijen.		
SLA-paramaters			
3.2.2.12	Reactie Tijd Opdrachtnemer (RTO)		
	SLA: Opdrachtnemer neemt binnen de volgende Reactietijden contact op met de Deelnemer of geautoriseerde Derden.		
	Prioriteit	Reactietijd in % van de gevallen binnen:	
		80%	100%

	P1 – Kritiek	30 minuten	1 uur
	P2 – Hoog	1 uur	4 uur
	P3 – Medium	4 uur	24 uur
	Doel: Tijdige en correcte prioritering van incidenten voor adequate respons.		
3.2.2.13	Mean Time To Contain (MTTC)		
	Opdrachtnemer realiseert met de Deelnemer of geautoriseerde Derden de volgende maximale containertijden voor vastgestelde Beveiligingsincidenten: a. Critical Beveiligingsincidenten: ≤ 4 uur b. High Beveiligingsincidenten: ≤ 8 uur De containmenttijd wordt gemeten vanaf het moment van formele Beveiligingsincidentclassificatie door Opdrachtnemer tot het moment waarop adequate containmentmaatregelen aantoonbaar zijn toegepast.		
3.2.2.14	Mean Time To Investigate (MTTI)		
	Opdrachtnemer voert met de Deelnemer of geautoriseerde Derden voor alle Beveiligingsincidenten de vereiste onderzoeksactiviteiten uit binnen de volgende maximale analysetijden: a. Critical Beveiligingsincident: initiële analyse ≤ 2 uur; volledige analyse ≤ 24 uur b. High Beveiligingsincident: initiële analyse ≤ 4 uur; volledige analyse ≤ 48 uur De analysetijd wordt gemeten vanaf het moment van formele Beveiligingsincidentclassificatie.		
3.2.2.15	Mean Time To Recover / Resolve (MTTR)		
	Opdrachtnemer draagt zorg voor mitigatie en/of afhandeling van Beveiligingsincident binnen de volgende maximale oplostijden: a. Critical Beveiligingsincident: ≤ 48 uur b. High Beveiligingsincident: ≤ 72 uur Indien herstel afhankelijk is van Deelnemer of Derden, levert Opdrachtnemer uiterlijk binnen 24 uur een gedetailleerd en uitvoerbaar mitigatie- of hersteladvies. De oplostijd wordt gemeten vanaf het moment van formele classificatie als beveiligingsincident tot het moment waarop het incident is gemitigeerd of opgelost, voor zover dit binnen de invloedssfeer van de Opdrachtnemer ligt.		
3.2.2.16	Root Cause Analysis (RCA)		

	Opdrachtnemer levert voor alle Critical en High Beveiligingsincidenten een volledige en aantoonbaar onderbouwde Root Cause Analysis (RCA) aan binnen 5 Werkdagen na afsluiting van het Beveiligingsincident. De RCA bevat minimaal: oorzaak, aanvalsvector, gebruikte TTP's, tijdlijn, getroffen systemen, effect op dienstverlening, getroffen maatregelen en aanbevelingen. Opdrachtnemer kan er van uitgaan dat de Deelnemer of geautoriseerde Derden alle medewerking verlenen met hun noodzakelijke inbreng voor de Root Cause Analysis.
3.2.2.17	Beveiligingsincidentcommunicatie en escalatie Opdrachtnemer hanteert de volgende maximale communicatietermijnen: - Eerste Beveiligingsincidentmelding aan Deelnemer: ≤ 15 minuten na classificatie als Beveiligingsincident; - Statusupdates: - Critical Beveiligingsincidenten: minimaal elke 1 uur - High Beveiligingsincidenten: minimaal elke 4 uur Alle communicatie wordt vastgelegd in het Beveiligingsincidentbeveiligingscoördinator systeem van Deelnemer of via de overeengekomen ITSM-koppeling.
	<i>SLA:</i> Indien een Beveiligingsincident wordt geclassificeerd als Critical (P1), ondersteunt de Opdrachtnemer tijdige escalatie naar het CSIRT van de Deelnemer. CSIRT-escalatie vindt plaats binnen 30 minuten na classificatie als Critical beveiligingsincident (zie ook 3.2.3 CSIRT activatie). Indien een Beveiligingsincident wordt geclassificeerd als Critical (P1), ondersteunt de Opdrachtnemer tijdige melding naar het sectorale CSIRT (NCSC). Melding bij het sectorale CSIRT vindt plaats binnen 24 uur.
3.2.2.18	Forensische veiligstelling (optioneel inzetbaar) Indien forensische veiligstelling noodzakelijk is, start Opdrachtnemer de forensische dataverzameling binnen 1 uur na verzoek van Deelnemer en levert een volledig forensisch datapakket binnen 48 uur, tenzij anders overeengekomen. Alle data wordt veiliggesteld conform ISO 27037, chain-of-custody-richtlijnen en wettelijke vereisten.
3.2.2.19	Beveiligingsincidentdocumentatie en -rapportage Opdrachtnemer levert voor alle Critical en High Beveiligingsincidenten een volledig Beveiligingsincidentrapport aan binnen 5 Werkdagen na afsluiting. Het rapport bevat minimaal: classificatie, impact, oorzaak, detectiepad, tijdlijnen, schakeling met SOC-processen, uitgevoerde acties, resterende risico's en structurele aanbevelingen.
3.2.2.20	Wettelijke meldplichten (Cbw, AVG, BIO) Bij constatering van een (mogelijk) meldingsplichtig incident informeert Opdrachtnemer de Deelnemer binnen 1 uur na eerste detectie. Opdrachtnemer levert alle technische bevindingen, logs en indicators of compromise (IoC's) die noodzakelijk zijn voor de Cbw-vroegtijdige waarschuwing (24 uur) en incident notification (72 uur), uiterlijk binnen 4 uur na constatering, ongeacht of de Deelnemer hierom heeft verzocht.

Deliverables	
3.2.2.21	Escalatieoverzichten Opdrachtnemer levert periodiek een overzicht van alle geëscaleerde Beveiligingsincidenten, de reden van escalatie, genomen acties en resterende risico's.
3.2.2.22	Periodieke overlegsessies Opdrachtnemer neemt deel aan periodieke overleggen met de Deelnemer, waaronder minimaal: a. maandelijks SOC-operational overleg; b. kwartaal strategisch overleg; c. use-case en detectie-refinement-sessies.
3.2.2.23	Beveiligingsincidentrapportages Opdrachtnemer levert voor ieder door hem geanalyseerd of behandeld Beveiligingsincident een Beveiligingsincidentrapportage, inclusief root-cause analyse, impactanalyse, tijdlijn, gebruikte TTP's, genomen maatregelen en aanbevelingen.
3.2.2.24	Overdrachtsrapportages Opdrachtnemer levert bij relevante Beveiligingsincidenten, wijzigingen of bij contractbeëindiging overdrachtsrapportages met alle relevante documenten, configuraties, detectiecontent en logdata, in een overdraagbaar formaat.

3.2.3 Basis - CSIRT activatie

2.3 CSIRT activatie

Doel: Het tijdig en gecontroleerd activeren van het Computer Security Incident Response Team (CSIRT) van de Deelnemer om ernstige of potentiële Beveiligingsincidenten snel, gecoördineerd en effectief te kunnen afhandelen.

Wat valt hieronder?

- Classificatie en escalatie van security-Beveiligingsincidenten op basis van vooraf vastgestelde criteria (bijv. impact, urgentie, type bedreiging).
- Formele activering van het CSIRT wanneer een Beveiligingsincident boven een vooraf bepaalde drempelwaarde uitkomt.
- Mobilisatie van noodzakelijke rollen en expertise, waaronder:
 - Beveiligingsincidentmanager
 - Technisch analisten (forensics, malware, netwerk)
 - Communicatieadviseur
 - Privacy officer / FG
 - Juridische ondersteuning
- Coördineren van de responsactiviteiten, zoals:
 - Beheersmaatregelen (containment)
 - Herstelacties
 - Onderzoek naar oorzaak (root cause)
 - Terugdringen van verdere schade
- Communicatie en notificaties, waaronder:
 - Interne meldingen (IT, management, directie)
 - Wettelijke meldplicht (bijv. AP, NCSC, sector-CERTs)
 - Communicatie naar ketenpartners of leveranciers
- Documenteren van alle acties en besluiten gedurende het Beveiligingsincident.
- Ondersteuning bij besluitvorming door het leveren van actuele technische en tactische inzichten.
- Afsluiting en post-Beveiligingsincident review, inclusief aanbevelingen voor verbetermaatregelen.

Kernvraag: *Wanneer en hoe moet het CSIRT worden geactiveerd om een ernstig Beveiligingsincident effectief te beheersen en schade te beperken?*

Resultaat: Een gecoördineerde inzet van het CSIRT, gericht op snelle stabilisatie van de situatie, minimalisering van schade, en volledige documentatie en evaluatie van het Beveiligingsincident.

Eisen	
	Algemene samenwerking en wettelijke kaders
3.2.3.1	Opdrachtnemer borgt dat de samenwerking met (sectorale of externe) CSIRTs plaatsvindt conform de geldende wet- en regelgeving en relevante sectorale normen, waaronder in ieder geval Cbw, BIO en ISO 27035. Afwijkingen worden door Opdrachtnemer gerapporteerd en voorzien van verbetervoorstellen.
3.2.3.2	Opdrachtnemer onderhoudt structurele en aantoonbare samenwerking met het NCSC en relevante sectorale CSIRTs, conform wettelijke verplichtingen en sectorguidelines.
	Escalatie, activatie en rolverdeling

3.2.3.3	Opdrachtnemer faciliteert en ondersteunt de tijdige activatie van het (Deelnemer, sectorale of externe) CSIRT en handelt daarbij conform vooraf overeengekomen verantwoordelijkheden, escalatiepaden en communicatiestandaarden.
3.2.3.4	Opdrachtnemer beschikt over actuele, gedocumenteerde en periodiek (minimaal jaarlijks) geteste escalatieprocedures tussen Deelnemer, Opdrachtnemer en CSIRT.
3.2.3.5	Opdrachtnemer escaleert Critical Beveiligingsincidenten (P1) naar het CSIRT van de Deelnemer op basis van vooraf vastgestelde en door alle betrokken partijen goedgekeurde procedures.
	Afstemming tijdens Beveiligingsincidenten
3.2.3.6	Opdrachtnemer stemt tijdens Beveiligingsincidenten nauw af met het Deelnemers CSIRT over escalaties, containment-maatregelen, forensische veiligstelling, analyseactiviteiten en de overdracht van relevante logs en artefacten.
3.2.3.7	Opdrachtnemer adviseert Deelnemer actief bij besluitvorming over containment, mitigatie en herstel, en zorgt dat relevante informatie realtime of near-realtime beschikbaar is voor het CSIRT van de Deelnemer.
3.2.3.8	Opdrachtnemer garandeert 24/7 beschikbaarheid van een Beveiligingsincidentcoördinator (inclusief achterwacht) tijdens CSIRT-activaties.
	Informatie-uitwisseling en technische eisen
3.2.3.9	Opdrachtnemer wisselt tijdig, volledig en accuraat informatie uit over dreigingen, kwetsbaarheden en Beveiligingsincidenten met CSIRTs, met inachtneming van alle relevante classificatie- en TLP-richtlijnen.
3.2.3.10	Opdrachtnemer gebruikt uitsluitend door de Deelnemer goedgekeurde, versleutelde communicatiemiddelen (zoals TLS, VPN of end-to-end encrypted messaging) voor alle informatie-uitwisseling met CSIRTs.
3.2.3.11	Opdrachtnemer hanteert standaard Beveiligingsincidentformaten, waaronder in ieder geval IEP, STIX en/of TAXII, evenals TLP-classificatie voor alle meldingen, rapportages en informatie-overdracht aan CSIRTs.
3.2.3.12	Opdrachtnemer zorgt dat relevante logging, telemetry, artefacten en alert-data tijdig, volledig en in forensisch verantwoorde vorm beschikbaar zijn voor CSIRTs.
3.2.3.13	Opdrachtnemer hanteert formele chain-of-custody-procedures voor alle digitale bewijsmaterialen die met het CSIRT worden gedeeld.
3.2.3.14	Opdrachtnemer hanteert overeengekomen SLA's/OLA's voor informatie-uitwisseling met CSIRTs, waaronder maximale responstijden op informatieverzoeken.
	Contactstructuur
3.2.3.15	Opdrachtnemer wijst vaste 24/7 bereikbare contactpersonen (incl. achterwacht) aan die fungeren als primaire aanspreekpunten voor CSIRT-afstemming.
	Oefenen, testen en evalueren

3.2.3.16	Opdrachtnemer neemt minimaal jaarlijks deel aan gezamenlijke Beveiligingsincident-response-oefeningen met het CSIRT van de Deelnemer en verwerkt de daarbij behaalde leerpunten aantoonbaar in relevante procedures, werkinstructies en verbeterplannen.
3.2.3.17	Opdrachtnemer evalueert minimaal jaarlijks de samenwerking met het CSIRT van de Deelnemer en stelt concrete, toetsbare verbetervoorstellen op, die worden opgenomen in een gezamenlijk verbeterplan.
	Externe communicatie
3.2.3.18	Opdrachtnemer stemt met het CSIRT van de Deelnemer af welke externe communicatie wordt verricht bij majeure Beveiligingsincidenten, waaronder (indien van toepassing) persvoorlichting, woordvoering en overige externe berichtgeving.
SLA-paramaters	
3.2.3.19	Beschikbaarheid incidentcoördinator
	SLA: Opdrachtnemer garandeert dat vanaf dat de eerste Deelnemer 24/7 dienstverlening afneemt, een 24/7 beschikbaarheid van een aangewezen incidentcoördinator voor CSIRT-activaties, inclusief bereikbare achterwacht.
	Doel: Ononderbroken coördinatie van escalaties en communicatie bij beveiligingsincidenten.
3.2.3.20	Reactietijd op incidentmeldingen
	SLA: Opdrachtnemer bevestigt ontvangst en start coördinatie binnen 15 minuten na escalatie van een ernstig beveiligingsincident naar CSIRT.
	Doel: Tijdige activering van CSIRT en minimale vertraging in containment- en mitigatiemaatregelen.
3.2.3.21	Escalatie van ernstige incidenten
	SLA: Alle incidenten die voldoen aan vooraf gedefinieerde criteria (bijv. high-severity of impact op kritieke processen) worden binnen 30 minuten geëscaleerd naar CSIRT, conform gedocumenteerde procedures.
	Doel: Consistente en tijdige escalatie bij kritieke incidenten.
3.2.3.22	Uitwisseling van relevante data en logs
	SLA: Alle relevante logging, telemetry, artefacten en alert-data worden binnen 1 uur na CSIRT-activatie beschikbaar gesteld, in forensisch verantwoorde vorm en volgens afgesproken chain-of-custody procedures.
	Doel: Efficiënte analyse, containment en herstel door CSIRT.
3.2.3.23	Gebruik van beveiligde communicatiekanalen
	SLA: Alle communicatie met CSIRT vindt plaats via versleutelde en door Deelnemer goedgekeurde kanalen (bijv. TLS, VPN, end-to-end messaging).

	Doel: Bescherming van gevoelige informatie en naleving van security policies.
3.2.3.24	Joint decision making en real-time informatie
	SLA: Opdrachtnemer neemt actief deel aan gezamenlijke besluitvorming met CSIRT over containment, mitigatie en herstel, waarbij relevante informatie realtime of near-realtime beschikbaar is.
	Doel: Effectieve en gecoördineerde respons tijdens incidentafhandeling.
3.2.3.25	Evaluatie van samenwerking
	SLA: Opdrachtnemer evalueert minimaal één keer per jaar de samenwerking met CSIRT en rapporteert concrete verbetervoorstellen, inclusief opname in een verbeterplan.
	Doel: Continu verbeteren van procedures, escalatiepaden en samenwerking met CSIRT.
Deliverables	
	Activerings- en inzetdocumentatie
3.2.3.26	Opdrachtnemer levert per activatie een formele CSIRT-activatiebevestiging, inclusief het tijdstip van melding, het moment van daadwerkelijke activatie, betrokken responsteamleden en toegewezen rollen.
3.2.3.27	Opdrachtnemer levert een initiële incidentbeoordeling binnen de overeengekomen responstijd, met een eerste inschatting van aard, ernst, potentiële impact en voorgestelde vervolgstappen.
	Voortgang en uitvoering
3.2.3.28	Opdrachtnemer verstrekt een actierapportage per CSIRT-activatie, waarin alle uitgevoerde handelingen, beslismomenten, escalaties en communicatieacties aantoonbaar zijn vastgelegd.
3.2.3.29	Opdrachtnemer levert een periodieke voortgangsrapportage gedurende de inzet, waarin status, risico-inschatting, openstaande acties en afhankelijkheden zijn beschreven.
3.2.3.30	Opdrachtnemer documenteert alle interacties met interne en externe stakeholders, waaronder Deelnemers, ketenpartners, leveranciers en nationale cybersecurityorganisaties, inclusief gedeelde informatie en verkregen adviezen.
	Afronding en evaluatie
3.2.3.31	Opdrachtnemer levert een eindrapportage per CSIRT-activatie, inclusief volledige tijdlijn, root-cause-analyse, impactanalyse, uitgevoerde mitigerende maatregelen en aanbevelingen voor structurele verbeteringen.
3.2.3.32	Opdrachtnemer levert een audit-trail van alle relevante communicatie, besluitvorming en loggebeurtenissen die onderdeel waren van de CSIRT-activatie.

3.2.3.33	Opdrachtnemer levert een voorstel voor verbeteracties, gericht op optimalisatie van incidentresponsprocessen, tooling en samenwerking met Deelnemers.
	Governance & borging
3.2.3.34	Opdrachtnemer levert jaarlijks een geaggregeerde analyse van alle CSIRT-activaties, inclusief trends, patronen in responstijden, terugkerende kwetsbaarheden en aanbevelingen voor procesverbetering.

3.3 Basis - Threat intelligence

3 Threat intelligence

Doel: Het verzamelen, analyseren en vertalen van dreigingsinformatie naar concrete inzichten, detecties en maatregelen die de organisatie helpen om aanvallen te voorkomen, te herkennen en te beperken.

Wat valt hieronder?

- Verzamelen van interne en externe threat intelligence, zoals:
 - Indicatoren van Compromis (IoC's)
 - Tactieken, Technieken & Procedures (TTP's)
 - Sectorgerichte dreigingsinformatie
 - Exploit- en kwetsbaarheidsmeldingen
 - Informatie uit ISAC's, CERTs, leveranciersfeeds en open bronnen
- Correlatie van threat intelligence met de eigen omgeving, bijvoorbeeld:
 - Matching van IoC's met SIEM-data
 - Controleren of kwetsbare systemen aanwezig zijn
 - Prioriteren op basis van relevantie voor de sector of organisatie
- Verrijken van alerts en Beveiligingsincidenten met context om impact, urgentie en herkomst beter te begrijpen.
- Ondersteunen van detectieregels, use-cases en responseactiviteiten door actuele dreigingsinformatie te verwerken in:
 - Detectiemechanismen (SIEM, EDR, IDS/IPS)
 - Playbooks en automatiseringsflows
 - Vulnerability- en patchmanagementadviezen
- Opstellen van TI-rapportages, waaronder dreigingsoverzichten, trendanalyses en sectorrelevante waarschuwingmeldingen.
- Bewaken van emerging threats, zoals nieuwe malwarefamilies, aanvalscampagnes, supply-chain risico's en zero-day vulnerabilities.
- Signaleren en escaleren van urgente dreigingsinformatie die onmiddellijke actie vereist.

Kernvraag: Welke relevante dreigingen bestaan er op dit moment voor de organisatie, en hoe moeten we onze detectie- en responscapaciteiten of processen hierop aanpassen?

Resultaat: Actuele, relevante en bruikbare dreigingsinformatie die direct toepasbaar is voor betere detectie, snellere respons en gerichte beveiligingsmaatregelen.

Eisen	
	Doel, scope en dienstverlening
3.3.1	Opdrachtnemer levert de dienst Threat Intelligence, gericht op het verkrijgen, analyseren, verrijken en distribueren van actuele en potentiële dreigingsinformatie, met als doel het SOC in staat te stellen proactief en effectief dreigingen te detecteren, te voorkomen en hierop te reageren.
3.3.2	De geleverde Threat Intelligence omvat niet uitsluitend dataverzameling, maar het omzetten van dreigingsdata naar bruikbare, contextuele en actiegerichte informatie voor detectie-, preventie- en responsdoeleinden.
	Dreigingsbronnen en dataverzameling
3.3.3	Opdrachtnemer verzamelt, analyseert en deelt dreigingsinformatie op basis van externe bronnen, waaronder in ieder geval ISAC's, CERT's, commerciële TI-feeds en relevante Beveiligingsincidentdata van decentrale overheden en provincies.
3.3.4	Opdrachtnemer verzamelt en levert sectorspecifieke dreigingsinformatie, gericht op decentrale overheden en provincies, inclusief relevante trends, actoren en TTP's.
	Analyse, verrijking en duiding
3.3.5	Opdrachtnemer verrijkt dreigingsinformatie met relevante context, waaronder TTP's, MITRE ATT&CK-mapping, indicatoren, dreigingsactorprofielen en risicoduiding.
3.3.6	Opdrachtnemer koppelt de dreigingsinformatie aan de infrastructuur, systemen en IT-assets van de Deelnemer, zodat gericht inzicht ontstaat in mogelijke impact en kwetsbaarheden.
3.3.7	Opdrachtnemer duidt welke dreigingen relevant zijn voor de Deelnemer, inclusief prioritering op basis van risico, impact en waarschijnlijkheid.
3.3.8	Opdrachtnemer correleert dreigingsinformatie automatisch met beschikbare SIEM-data, Beveiligingsincidentmeldingen en detectiesignalen, ten behoeve van verrijkte detectie en versneld Beveiligingsincidentonderzoek.
3.3.9	Opdrachtnemer adviseert proactief over geïdentificeerde dreigingen, inclusief aanbevelingen voor preventieve, mitigatieve en detective maatregelen.
	Integratie in SOC-processen
3.3.10	De door Opdrachtnemer geleverde Threat Intelligence is integraal onderdeel van de detectie-, analyse- en responsprocessen van het SOC van de Deelnemer.
3.3.11	Opdrachtnemer ondersteunt automatische verwerking van TI-data binnen de SOC-tooling van de Deelnemer, waaronder SIEM-, SOAR- en CMDB-systemen.

	Technische interoperabiliteit en standaarden
3.3.12	Threat Intelligence voldoet aan gangbare interoperabiliteitsstandaarden, waaronder STIX en TAXII.
3.3.13	De door Opdrachtnemer geleverde dreigingsinformatie is machine leesbaar en geschikt voor geautomatiseerde verwerking binnen de keten van detectie- en responsmiddelen.
3.3.13	Opdrachtnemer levert volledige en actuele documentatie en API-koppelingen voor ontsluiting van TI-data naar systemen van de Deelnemer.
	Beveiliging, toegang en vertrouwelijkheid
3.3.14	Opdrachtnemer slaat alle dreigingsinformatie versleuteld op en verzendt deze versleuteld, conform door de Deelnemer goedgekeurde methoden.
3.3.15	Alleen geautoriseerde gebruikers krijgen toegang tot dreigingsinformatie en onderliggende artefacten, waarbij Opdrachtnemer passende authenticatie- en autorisatiemaatregelen hanteert.
	Organisatorische eisen en samenwerking
3.3.16	Opdrachtnemer beschikt over een team van Threat Intelligence-analisten met aantoonbare ervaring in cyberdreigingsanalyse, sectorspecifieke dreigingen en TTP-duiding.
3.3.17	Opdrachtnemer neemt actief deel aan relevante samenwerkingsverbanden, waaronder in ieder geval NCSC, ISAC's en sectorale CERT's.
3.3.18	Deelname aan informatie-uitwisseling met andere overheden (formeel en operationeel) is vereist.
SLA-paramaters	
3.3.19	Beschikbaarheid van dreigingsinformatiefeeds
	SLA: Opdrachtnemer garandeert dat machine leesbare dreigingsinformatiefeeds (STIX/TAXII) minimaal 99,5% van de tijd per maand beschikbaar zijn, exclusief vooraf geplande onderhoudsvensters.
	Doel: Continu gebruik van actuele dreigingsinformatie in SOC-detectie- en preventieprocessen.
3.3.20	Frequentie periodieke dreigingsrapportages
	SLA: Opdrachtnemer levert periodieke dreigingsrapportages met een minimale frequentie van één keer per maand, conform overeengekomen format en inhoud.
	Doel: Tijdige beschikbaarheid van contextuele dreigingsinformatie voor besluitvorming en risicobeheersing.
3.3.21	Ad-hoc waarschuwingen bij urgente dreigingen

	SLA: Opdrachtnemer verstrekt ad-hoc waarschuwingen binnen 2 uur na identificatie van kritieke of urgente dreigingen die impact kunnen hebben op Deelnemers.
	Doel: Snelle detectie en escalatie ter ondersteuning van SOC-acties.
3.3.22	Volledigheid en bruikbaarheid van dreigingsinformatie
	SLA: Alle geleverde Threat Intelligence bevat minimaal de volgende elementen: TTP's (MITRE ATT&CK mapping), assetrelevantie, risicobeoordeling en herkomst van informatie.
	Doel: Contextuele en bruikbare informatie voor effectieve detectie, preventie en respons.
3.3.23	Integratie met SOC-detectieprocessen
	SLA: Dreigingsinformatie wordt geïntegreerd in de detectie-, analyse- en responsprocessen van het SOC binnen 1 Werkdag na levering, voor zover deze technisch compatibel is met de SOC-tooling en prioriteit heeft op basis van risico-inschatting.
	Doel: Directe toepasbaarheid van Threat Intelligence voor operationele security monitoring.
3.3.24	Documentatie van bronnen en certificeringen
	SLA: Opdrachtnemer documenteert alle gebruikte bronnen, hun betrouwbaarheid en certificeringen, en werkt deze documentatie minimaal één keer per kwartaal bij.
	Doel: Transparantie, auditability en naleving van compliance-eisen.
3.3.25	Toegankelijkheid en beveiliging
	SLA: Alleen geautoriseerde gebruikers hebben toegang tot dreigingsinformatie, waarbij data versleuteld wordt opgeslagen en verzonden.
	Doel: Bescherming van gevoelige informatie en naleving van security policies.
Deliverables	
3.3.26	Wekelijkse dreigingsupdates
	Opdrachtnemer levert wekelijks updates over nieuwe dreigingen die relevant zijn voor provincies en het overheidsdomein, inclusief context en mogelijke impact op de infrastructuur van Deelnemers.
3.3.27	Periodieke dreigingsrapportages
	Opdrachtnemer verstrekt periodieke dreigingsrapportages met een minimale frequentie van één keer per maand, inclusief analyse van trends, potentiële risico's en aanbevelingen voor preventieve maatregelen.
3.3.28	Ad-hoc urgente dreigingswaarschuwingen

	Opdrachtnemer verstrekt onverwijld ad-hoc waarschuwingen bij het constateren van nieuwe of kritieke dreigingen die directe impact kunnen hebben op de Deelnemers.
3.3.29	Machineleesbare dreigingsfeeds
	Opdrachtnemer levert dreigingsinformatie aan Deelnemers in machineleesbare vorm, conform standaarden zoals STIX en TAXII, geschikt voor automatische verwerking en integratie in SOC-platformen.
3.3.30	Bronvermelding en certificering
	Opdrachtnemer documenteert alle gebruikte dreigingsbronnen, inclusief certificeringen en herkomst, en verstrekt deze informatie op verzoek aan Deelnemers.

3.4 Basis - Rapportage & dashboards

4 Rapportage en dashboarding

Doel: Het creëren en ontsluiten van inzichtelijke, betrouwbare en tijdige rapportages en dashboards die de beveiligingsstatus, trends, prestaties en risico's van de organisatie duidelijk maken.

Wat valt hieronder?

- Opstellen, beheer en verbeteren van periodieke SOC-rapportages, zoals maandrapportages, kwartaalrapportages en SLA/KPI-overzichten.
- Ontwikkelen en onderhouden van dashboards voor real-time inzicht in events, Beveiligingsincidenten, trends, logvolledigheid, SOC-prestaties en dreigingsniveaus.
- Visualiseren van operationele en strategische KPI's, waaronder MTTD, MTTA, logvolledigheid, eventvolumes en Beveiligingsincidenttrends.
- Rapporteren over naleving van wet- en regelgeving en normenkaders, zoals de Cbw, ISO 27001/2 en BIO.
- Analyseren van data om structurele trends, patronen of afwijkingen te identificeren (bijv. pieken in aanvallen, toename in bronuitval, herhaalde Beveiligingsincidenttypen).
- Leveren van managementinformatie en verbeteradviezen op basis van monitoring- en Beveiligingsincidentdata.
- Bewaken van datakwaliteit zodat rapportages en dashboards accuraat, volledig en eenduidig zijn.
- Afstemmen van rapportageformaten met verschillende stakeholders, zoals CISO, IT-beheer, directie en auditors.

Kernvraag: *Is relevante, betrouwbare en actuele informatie beschikbaar voor besluitvorming, verbetering en verantwoording?*

Resultaat: Heldere, gestructureerde en actiegerichtte rapportages en dashboards die per Deelnemer en overall inzicht geven in de beveiligingspositie en prestaties van het SOC en die bijdragen aan continue verbetering van securityprocessen.

Eisen	
	Kaders en verantwoordelijkheden
3.4.1	Rapportages en dashboards voldoen minimaal aan de vereisten uit de BIO, Cbw en AVG.

3.4.2	Opdrachtnemer is verantwoordelijk voor de juistheid, volledigheid, tijdigheid en continuïteit van alle data die wordt gebruikt voor rapportages, dashboards en prestatie-informatie, voor zover deze data correct, volledig en tijdig wordt aangeleverd door de Deelnemer en beschikbaar is binnen het onderliggende platform.
3.4.3	Opdrachtnemer draagt zorg voor het volledig en actueel bijhouden van alle informatie die aan rapportages en dashboards ten grondslag ligt.
3.4.4	Informatie uit rapportages en dashboards zijn nadrukkelijk ondersteunend van aard en bedoeld om de Deelnemer in staat te stellen geïnformeerde beslissingen te nemen. De Opdrachtnemer is niet verantwoordelijk voor het integraal vaststellen van het securitybeeld, risicobereidheid of prioriteiten van de Deelnemer.
	Inhoud en kwaliteit van rapportages
3.4.5	Opdrachtnemer levert rapportages en dashboards per Deelnemer en overall die inzicht en transparantie bieden in de beveiligingsstatus, gedetecteerde dreigingen, Beveiligingsincidenttrends en de operationele prestaties van het SOC.
3.4.6	De rapportages ondersteunen besluitvorming, risicosturing en continue verbetering, en zijn afgestemd op de informatiebehoefte van de relevante doelgroepen (operationeel, tactisch en strategisch).
	Toegankelijkheid van data
3.4.7	Alle onderliggende data van rapportages, dashboards en prestatie-informatie zijn voor Deelnemers en Hoofdpdrachtgever respectievelijk CCM toegankelijk via een beveiligde interface, inclusief mogelijkheden voor dataportabiliteit en export ten behoeve van eigen analyses.
	Periodieke rapportageverplichtingen
3.4.8	Dienstenniveaus geven inzicht in het functioneren van de geleverde Prestatie(s). Opdrachtnemer rapporteert periodiek aan Deelnemer en Hoofdpdrachtgever conform de rapportage-eisen en frequentie zoals vastgelegd in de SLA.
3.4.9	Periodieke rapportages bevatten ten minste afwijkingen, root-cause analyses, genomen corrigerende maatregelen en de impact op de overeengekomen dienstenniveaus.
	Correcties, afwijkingen en herstelmaatregelen
3.4.10	Indien sprake is van foutieve of vermoedelijk foutieve informatie in rapportages of dashboards, levert Opdrachtnemer op eerste verzoek aanvullend bewijs, corrigeert de informatie onverwijld en verstrekt een gecorrigeerde rapportage met toelichting op de oorzaak.
3.4.11	Indien rapportages aantonen dat de geleverde Prestatie afwijkt van de overeengekomen afspraken of normen, neemt Opdrachtnemer direct herstel- en preventieve maatregelen. Deze maatregelen worden afgestemd met Deelnemer en vastgelegd in de eerstvolgende rapportagecyclus.
	Kosten

3.4.12	Alle kosten voor het opstellen, onderhouden en opleveren van rapportages en dashboards, inclusief maatwerkrapportages, zijn inbegrepen in de tarieven van de Prestatie en worden niet afzonderlijk in rekening gebracht.
SLA-paramaters	
3.4.13	Beschikbaarheid van dashboards
	SLA: Opdrachtnemer garandeert dat dashboards minimaal 99,5% van de tijd per maand beschikbaar zijn, exclusief vooraf geplande onderhoudsvensters, voor zover de beschikbaarheid van onderliggende platformen en diensten van derden dit toelaat.
	Doel: Continu inzicht in actuele dreigingen, incidentstatussen en beveiligingsindicatoren.
3.4.14	Levering van periodieke rapportages
	SLA: Opdrachtnemer levert alle afgesproken periodieke rapportages (bijv. maandelijks, kwartaal) binnen 5 Werkdagen na afloop van de rapportageperiode.
	Doel: Tijdige beschikbaarheid van actuele informatie voor besluitvorming en compliance.
3.4.15	Volledigheid van rapportages
	SLA: Rapportages bevatten minimaal alle overeengekomen KPI's, KSI's, SLA-indicatoren en trends zoals vastgelegd in het DAP of contract.
	Doel: Consistente en volledige informatie voor monitoring en evaluatie.
3.4.16	Ad-hoc rapportages en alerts
	SLA: Opdrachtnemer levert ad-hoc rapportages of waarschuwingen binnen 24 uur na verzoek of detectie van urgente dreigingen of afwijkingen.
	Doel: Snelle escalatie en ondersteuning bij incidentafhandeling.
3.4.17	Integriteit en betrouwbaarheid van data
	SLA: Alle rapportages en dashboards tonen actuele en gevalideerde data, waarbij $\geq 98\%$ van de logbronnen zichtbaar en correct verwerkt zijn, rekening houdend met de latency van logaanlevering en verwerking binnen het SOC-platform (< 60 seconden, zie 3.1.16).
	Doel: Verzekering van betrouwbare besluitvorming en compliance.
3.4.18	Toegankelijkheid en gebruikersbeheer
	SLA: Dashboards en rapportages zijn toegankelijk voor geautoriseerde gebruikers, met ondersteuning voor federated identity (SAML/OpenID Connect) en MFA.
	Doel: Bescherming van gevoelige informatie en naleving van security policies.
3.4.19	Documentatie van wijzigingen
	SLA: Opdrachtnemer documenteert wijzigingen in dashboards, datastromen en rapportages binnen 7 Werkdagen na implementatie.

	Doel: Transparantie en auditability van informatievoorziening.
Deliverables	
	Periodieke prestatie- en voortgangsrapportages
3.4.20	Opdrachtnemer levert periodieke rapportages conform de overeengekomen prestatie-indicatoren (KPI's, KSI's en SLA's). Deze rapportages vormen een formele prestatieverklaring en bevatten minimaal alle afgesproken indicatoren, afwijkingen, root-cause analyses en corrigerende maatregelen.
	Standaard dashboards
3.4.21	Opdrachtnemer levert alle standaard dashboards die onderdeel zijn van de dienstverlening proactief en zonder aanvullende kosten aan Deelnemers en Hoofopdrachtgever. De dashboards bieden inzicht in actuele beveiligingsstatus, incidenten, dreigingen, logvolledigheid en prestatie-indicatoren.
	Ad-hoc rapportages op verzoek
3.4.22	Opdrachtnemer verstrekt op verzoek van Deelnemers of Hoofopdrachtgever aanvullende ad-hoc rapportages over specifieke gebeurtenissen, trends, incidentanalyses of compliance-gerelateerde onderwerpen.
	Historische data en trendanalyses
3.4.23	Opdrachtnemer maakt historische data en trendanalyses beschikbaar in de dashboards en rapportages, zodat ontwikkeling van dreigingen, incidenten en operationele prestaties over tijd inzichtelijk wordt.
	Toegankelijkheid en exportmogelijkheden
3.4.24	Opdrachtnemer stelt alle dashboards en rapportages beschikbaar via een beveiligd platform, inclusief exportmogelijkheden voor eigen analyse door de Deelnemers.
	Rapportagedocumentatie
3.4.25	Opdrachtnemer documenteert de methodiek, gebruikte bronnen en definities van alle indicatoren in de rapportages en dashboards, zodat consistentie en reproduceerbaarheid gewaarborgd zijn.

3.5 Basis - Use case management

5 Use case management

Doel: Het ontwikkelen, onderhouden en optimaliseren van detectie-use-cases die zorgen voor effectieve, actuele en risicogebaseerde signalering van beveiligingsdreigingen binnen de monitoringomgeving.

Wat valt hieronder?

- Inventariseren van risico's, dreigingen en bedrijfsprocessen om te bepalen welke use-cases noodzakelijk zijn voor adequate monitoring.
- Ontwerpen, bouwen en configureren van use-cases en detectieregels binnen SIEM-, UEBA-, EDR/XDR- en andere monitoringplatforms.

- Afstemmen van use-cases op relevante normenkaders en compliance-eisen (zoals de Cbw, ISO 27001/2, BIO).
- Valideren en testen van use-cases op effectiviteit, detectiekwaliteit, performance en false positive/false negative ratio's.
- Periodieke evaluatie en actualisatie van bestaande use-cases op basis van nieuwe dreigingen, threat intelligence, Beveiligingsincidenttrends en wijzigingen in de IT/OT-omgeving.
- Versiebeheer en levenscyclusbeheer van use-cases, inclusief documentatie, wijzigingshistorie en rationale achter detectiologica.
- Adviseren over aanvullende logs, telemetry of technische aanpassingen die nodig zijn voor effectieve detectie.
- Samenwerken met security monitoring- en Beveiligingsincidentmanagementteams om detectiegaten te identificeren en prioriteiten bij te stellen.

Kernvraag: *Zijn de juiste detecties ingericht en worden dreigingen effectief, tijdig en relevantesignaleerd?*

Resultaat: Een set geoptimaliseerde, gevalideerde en actuele use-cases die zorgen voor kwalitatieve detectie en die integraal onderdeel zijn van het security monitoringproces.

Eisen	
	Doel en scope
3.5.1	Opdrachtnemer levert de dienst Use Case Management, gericht op het gestructureerd, efficiënt en risicogericht uitvoeren van beveiligingsmonitoring en Beveiligingsincidentrespons. Use Case Management omvat ten minste het definiëren, beheren, evalueren en optimaliseren van detectiescenario's die door het SOC worden gebruikt om dreigingen tijdig te identificeren en hierop te reageren.
	Proces en lifecycle
3.5.2	Opdrachtnemer hanteert een aantoonbaar gestructureerd proces voor het definiëren, implementeren, testen, onderhouden en uitfaseren van SOC-use cases.
3.5.3	Opdrachtnemer beheert use cases volgens een volledige lifecycle, bestaande uit minimaal: creatie, validatie, onderhoud, periodieke review, optimalisatie en afbouw.
3.5.4	Opdrachtnemer onderhoudt een volledige audit-trail van alle wijzigingen, beslissingen en versies in de use case-documentatie.
	Risico-, compliance- en businessalignment
3.5.5	Use cases sluiten aan op de risico's, kritieke processen en businessdoelstellingen van de Deelnemer, inclusief expliciete dekking van alle kritieke processen.
3.5.6	Use cases voldoen aan relevante wet- en regelgeving en normen, waaronder maar niet beperkt tot BIO, Cbw en sectorale richtlijnen.
3.5.7	Opdrachtnemer adviseert Deelnemer over prioritering van use cases op basis van risicobeoordeling, actuele dreigingsinformatie en het sectorspecifieke dreigingslandschap.
	Kwaliteitsborging en periodieke evaluatie

3.5.8	Opdrachtnemer voert minimaal jaarlijks een volledige review uit op alle actieve use cases, gericht op relevantie, effectiviteit, kwaliteit en performance.
3.5.9	Opdrachtnemer organiseert jaarlijks gezamenlijke evaluatie- en optimalisatiesessies met Deelnemers om verbeteringen, prioritering en wijzigingen af te stemmen.
	Methodieken, frameworks en tooling
3.5.10	Opdrachtnemer maakt bij de ontwikkeling en beoordeling van use cases gebruik van erkende frameworks, waaronder ten minste MITRE ATT&CK en MaGMA UCF.
3.5.11	Alle detectie use-cases worden geclassificeerd conform het MITRE ATT&CK-framework (Enterprise en/of ICS). Per use-case wordt minimaal gespecificeerd: gedekte Tactic(s), Technique(s), prioriteit op basis van dreigingsprofiel Deelnemer, en detectie-effectiviteit. Opdrachtnemer rapporteert kwartaalijks over MITRE ATT&CK-coverage
3.5.12	Opdrachtnemer integreert alle use cases in de SIEM- en SOAR-platformen van de Deelnemer, inclusief benodigde triggers, logics, correlatieregels en automatiseringen.
	Organisatie en samenwerking
3.5.13	Opdrachtnemer beschikt over een dedicated team voor Use Case Management, bestaande uit gekwalificeerde specialisten met aantoonbare ervaring in SOC-detectieontwikkeling, dreigingsanalyse en risicogestuurde monitoring.
3.5.14	Deelnemers hebben structureel inspraak in de ontwikkeling, prioritering en uitfasering van use cases, conform vooraf overeengekomen governance- en besluitvormingsprocessen.
3.5.15	Opdrachtnemer neemt actief deel aan Deelnemer overstijgend Use Case Management, gericht op uniformiteit, kennisdeling, maturity-ontwikkeling en sectorbrede consistentie.
SLA-parameters	
3.5.16	Implementatie van nieuwe kritieke use cases
	SLA: Opdrachtnemer implementeert nieuwe kritieke use cases binnen maximaal tien (10) Werkdagen nadat de Deelnemer de betreffende use case heeft goedgekeurd.
	Doel: Tijdige beschikbaarheid van nieuwe detectieregels en monitoringlogica zodat relevante dreigingen en risico's binnen de omgeving van de Deelnemer adequaat kunnen worden gedetecteerd.
3.5.17	Implementatie van updates en optimalisaties van use cases
	SLA: Opdrachtnemer implementeert overeengekomen updates en optimalisaties van bestaande use cases binnen maximaal vijf (5) Werkdagen na ontvangst van een wijzigingsverzoek of goedkeuring van de wijziging door de Deelnemer.
	Doel: Continu verbeteren van de detectiekwaliteit en het actueel houden van use cases in relatie tot veranderende dreigingen, systemen en processen.
3.5.18	Update en actualisatie van use-cases

	SLA: Opdrachtnemer evalueert en actualiseert alle actieve use-cases minimaal één keer per maand, inclusief effectiviteit, false positives en aansluiting op het actuele dreigingsbeeld.
	Doel: Continu verbeteren van detectie en triage.
3.5.19	Lifecycle management van use-cases
	SLA: Opdrachtnemer documenteert alle stappen in de lifecycle van use-cases (creatie, validatie, onderhoud, afbouw) en rapporteert wijzigingen binnen 7 dagen na implementatie.
	Doel: Transparante en toetsbare use-case administratie.
3.5.20	Prioritering en risicogebaseerde afstemming
	SLA: Opdrachtnemer prioriteert use-cases op basis van risicobeoordeling en kritieke processen van Deelnemer en rapporteert periodiek (minimaal maandelijks) over de prioritering en dekking.
	Doel: Use-cases sluiten aan op bedrijfsrisico's en kritieke processen.
3.5.21	Integratie in SOC-detectieplatformen
	SLA: Opdrachtnemer zorgt dat alle use-cases binnen 15 Werkdagen na creatie of wijziging volledig geïntegreerd zijn in SIEM- en SOAR-platformen van Deelnemer.
	Doel: Directe operationele inzet van nieuwe of aangepaste detectieregels.
3.5.22	Periodieke rapportage over status en effectiviteit
	SLA: Opdrachtnemer levert minimaal één keer per kwartaal een rapport per Deelnemer met status, effectiviteit, wijzigingen en aanbevelingen voor optimalisatie van use-cases.
	Doel: Transparantie en continue verbetering.
3.5.23	Deelnemer-inspraak en evaluatie
	SLA: Opdrachtnemer organiseert jaarlijks een gezamenlijke sessie met Deelnemers voor evaluatie van de use-cases en verwerkt leerpunten binnen 30 dagen in het use-case plan.
	Doel: Afstemming met Deelnemer en borging van procesverbeteringen.
3.5.24	Beschikbaarheid van dedicated team
	SLA: Opdrachtnemer stelt een dedicated team beschikbaar voor use-case management, bereikbaar tijdens kantoor tijden, met back-up contactpersoon binnen 2 uur.
	Doel: Continuïteit en expertiseborging.
Deliverables	

3.5.25	Maandelijks use-case statusrapportage
	Opdrachtnemer levert maandelijks per Deelnemer een rapportage over de actuele status, effectiviteit, wijzigingen en prioritering van alle actieve use-cases. De rapportage bevat ook aanbevelingen voor optimalisatie en eventuele uitfasering van use-cases.
3.5.26	Jaarlijkse use-case review
	Opdrachtnemer rapporteert jaarlijks over de review van alle actieve use-cases, inclusief beoordeling van relevantie, effectiviteit, dekking van kritieke processen en aansluiting op actuele dreigingsinformatie.
3.5.27	Use-case catalogus
	Opdrachtnemer levert een actuele en volledig gedocumenteerde use-case catalogus, inclusief classificatie (bijvoorbeeld MITRE ATT&CK), versiebeheer, dekking per logbron, lifecycle-status en criticiteit. Alle wijzigingen worden aantoonbaar gedocumenteerd en beschikbaar gesteld aan Deelnemer.
3.5.27	Use-case ontwikkel- en wijzigingsrapportages
	Opdrachtnemer rapporteert periodiek over nieuw ontwikkelde, geoptimaliseerde of uit gefaseerde use-cases. De rapportages bevatten de motivatie voor wijziging, effectbeoordeling, prioriteitstelling en aansluiting op actuele dreigingsinformatie en risicobeoordeling.
3.5.29	Audit-trail en documentatie
	Opdrachtnemer waarborgt een volledige audit-trail van alle wijzigingen, inclusief verantwoordelijken, besluitvorming, datum en inhoud van wijziging. Alle documentatie wordt beschikbaar gesteld via het SOC-detectieplatform en kennisportaal van Deelnemer.
3.5.30	Integratie in SOC-detectieplatformen
	Opdrachtnemer verzorgt de implementatie en onderhoud van use-cases binnen de SOC-detectieplatformen (SIEM, SOAR, EDR/XDR) van Deelnemer, zodat geautomatiseerde detectie, alerting en analyse correct functioneert.
3.5.31	Optimalisatie- en verbeteradvies
	Opdrachtnemer levert periodieke adviezen ter optimalisatie van de use-cases, inclusief identificatie van hiaten, redundante detecties en aanbevelingen voor betere aansluiting op dreigingsinformatie en kritieke processen.

3.6 Basis - Knowledge transfer

6 Knowledge transfer

Doel: Zorgen dat kennis, expertise en leerpunten structureel worden overgedragen aan de Deelnemer, zodat de organisatie zelfstandig beter in staat is om securityrisico's te begrijpen, beheersen en verbeteren.

Wat valt hieronder?

- Reguliere kennisoverdracht-sessies, zoals maandelijkse of kwartaalreviews over detecties, Beveiligingsincidenten, trends en verbetermaatregelen.
- Training en begeleiding voor interne medewerkers, zoals:
 - Uitleg over SOC-processen
 - Gebruik van dashboards en rapportages
 - Interpretatie van alerts en detecties
 - Basis threat hunting en analyse
- Documentatievoorziening, waaronder:
 - Handleidingen voor tooling en workflows
 - Beveiligingsincident response playbooks
 - Use-case catalogus en detectieregel-documentatie
 - Architectuuroverzichten en datastromen
- Overdracht van lessons learned, bijvoorbeeld:
 - Post-Beveiligingsincident reviews
 - Trendanalyses
 - Analyse van false positives / false negatives
 - Aanbevelingen voor proces- en technologieverbeteringen
- Samenwerking en kennisdeling tussen SOC-analisten van opdrachtnemer en securitymedewerkers van de Deelnemer.
- Kennisborging, zodat informatie niet afhankelijk is van individuele analisten of leveranciers.
- Ad-hoc kennislevering bij wijzigingen in dreigingslandschap, nieuwe technologieën of belangrijke kwetsbaarheden (bijv. zero-days).

Kernvraag: *Bezit de Deelnemer voldoende kennis om securityprocessen effectief te begrijpen, beoordelen en verbeteren?*

Resultaat: Een beter geïnformeerde en capabelere organisatie, met actuele kennis, duidelijk gedocumenteerde processen en verbeterde security maturity.

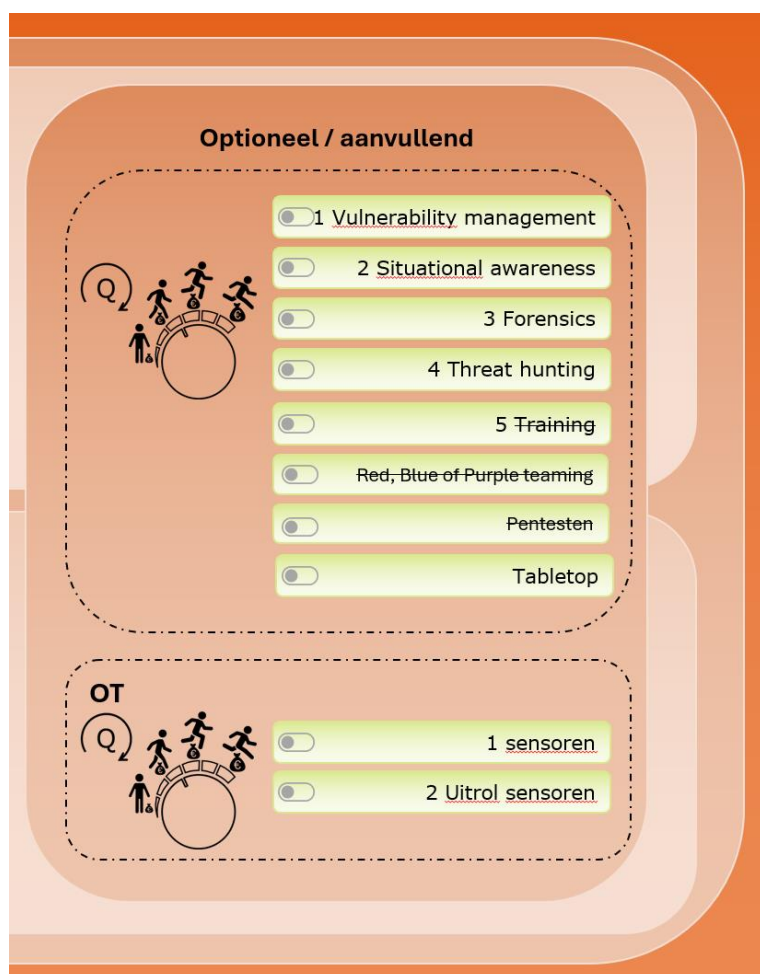
Eisen	
	Doel en scope
3.6.1	Opdrachtnemer levert structurele en continue kennisoverdracht, gericht op het versterken van de expertise van Deelnemers op het gebied van beveiligingsdreigingen, SOC-processen, Beveiligingsincidentafhandeling, detectie, threat intelligence, toolinggebruik en oplossingsrichtingen. De kennisoverdracht is integraal onderdeel van de dienstverlening.
	Kennisoverdrachtsplan
3.6.2	Opdrachtnemer stelt met de Deelnemer een gedetailleerd kennisoverdrachtsplan op en voert dit uit. Het plan bevat minimaal: • doelstellingen • onderwerpen • werkvormen • tijdlijnen • verantwoordelijkheden • benodigde middelen • evaluatiemomenten

3.6.3	Het kennisoverdrachtsplan omvat in ieder geval onderwerpen op het gebied van SOC-processen, Beveiligingsincidentrespons, threat intelligence, use case-ontwikkeling, analysevaardigheden, en het gebruik van SIEM-, SOAR- en overige securitytooling.
3.6.4	Kennisoverdracht wordt afgestemd op erkende frameworks, waaronder ten minste NIST CSF, NIST 800-61, MITRE ATT&CK, OWASP SAMM en ISO 27001/27002.
	Documentatie & kennisportaal
3.6.5	Opdrachtnemer documenteert alle SOC-processen, configuraties, operationele procedures en werkafspraken in duidelijke, actuele en doelgroepgerichte documentatie.
3.6.6	Documentatie en trainingsmateriaal worden digitaal ontsloten via een door Opdrachtnemer te leveren kennisportaal, zijn beschikbaar in het Nederlands en worden structureel bijgewerkt.
3.6.7	Alle documentatie en werkwijzen voldoen aan relevante wet- en regelgeving, waaronder BIO, AVG, Archiefwet en eventuele Deelnemer-specifieke normen.
	Trainingen, workshops en praktische kennisoverdracht
3.6.8	Opdrachtnemer organiseert op verzoek van de Deelnemer minimaal jaarlijks trainingen en kennissessies voor security officers, IT-beheerders en overige relevante doelgroepen, gericht op SOC-processen, nieuwe dreigingen, trends en best practices.
3.6.9	Opdrachtnemer verzorgt workshops met hands-on praktijktraining voor het gebruik, beheer en de interpretatie van SIEM-, SOAR- en overige relevante securitytools.
3.6.10	Opdrachtnemer verzorgt bij de start van iedere Nadere Overeenkomst een gestructureerd onboarding-programma, waarin processen, rollen, escalatieprocedures, documentatie en tooling worden toegelicht.
	Organisatie & samenwerking met Deelnemers
3.6.11	Opdrachtnemer wijst vaste contactpersonen aan die verantwoordelijk zijn voor coördinatie van kennisoverdracht, planning, escalaties en ondersteuning.
3.6.12	Deelnemers hebben inspraak in de planning, onderwerpen en werkvormen van trainingen, workshops en overige kennisoverdracht, zodat deze optimaal aansluiten op de behoefte.
SLA-paramaters	
3.6.13	Planning en uitvoering van kennisoverdracht
	SLA: Opdrachtnemer stelt een gedetailleerd kennisoverdrachtsplan op en voert dit uit conform de overeengekomen tijdlijnen, minimaal één keer per kwartaal bij reguliere updates en direct bij proces- of toolingwijzigingen.
	Doel: Tijdige en gestructureerde overdracht van SOC-kennis.
3.6.14	Beschikbaarheid en bereikbaarheid van kenniscoördinatoren

	SLA: Opdrachtnemer wijst vaste contactpersonen toe voor coördinatie van kennisoverdracht, bereikbaar tijdens kantoortijden en voor urgente kwesties binnen 24 uur.
	Doel: Direct aanspreekpunt voor Deelnemer voor alle kennisoverdrachtactiviteiten.
3.6.15	Documentatie van processen en procedures
	SLA: Alle relevante SOC-processen, configuraties, operationele procedures en werkafspraken worden gedocumenteerd, actueel en digitaal ontsloten, inclusief versiebeheer, minimaal één update per kwartaal.
	Doel: Transparante en toetsbare kennisbasis voor Deelnemers.
3.6.16	Trainings- en workshopfrequentie
	SLA: Op verzoek van Deelnemer organiseert opdrachtnemer minimaal één training of workshop per jaar voor security officers, IT-beheerders en andere relevante doelgroepen; aanvullende sessies worden binnen 30 dagen gepland op verzoek van Deelnemer.
	Doel: Praktische versterking van expertise van Deelnemers.
3.6.17	Evaluatie van kennisoverdracht
	SLA: Opdrachtnemer evalueert jaarlijks de kennisoverdrachtsactiviteiten en rapporteert bevindingen en verbeterpunten binnen 30 dagen na evaluatie, inclusief aanbevelingen voor aanpassing van het plan.
	Doel: Continue verbetering van kennisoverdracht.
3.6.18	Toegankelijkheid van kennisportaal
	SLA: Het door opdrachtnemer beschikbaar gestelde kennisportaal is minimaal 99,5% van de tijd beschikbaar voor geautoriseerde gebruikers, exclusief gepland onderhoud.
	Doel: Betrouwbare toegang tot documentatie en trainingsmateriaal.
Deliverables	
3.6.19	Kennisoverdrachtsplan
	Opdrachtnemer stelt bij aanvang van de overeenkomst een gedetailleerd kennisoverdrachtsplan op en legt dit ter goedkeuring voor aan de Deelnemer. Het plan bevat minimaal: doelstellingen, onderwerpen, werkvormen, tijdlijnen, verantwoordelijkheden, benodigde middelen en evaluatiemomenten.
3.6.20	Documentatie SOC-processen en procedures
	Opdrachtnemer documenteert alle SOC-processen, operationele procedures, werkafspraken en configuraties van tools (SIEM, SOAR, EDR/XDR) in een actuele en voor de doelgroep begrijpelijke vorm. De documentatie wordt digitaal beschikbaar gesteld via een kennisportaal van Deelnemer.

3.6.21	Trainingsmateriaal en workshops
	Opdrachtnemer levert trainingsmateriaal en verzorgt op verzoek van de Deelnemer minimaal jaarlijks trainingen en workshops voor security officers, IT-beheerders en andere relevante doelgroepen. Onderwerpen omvatten SOC-processen, incidentrespons, threat intelligence, use-case ontwikkeling, detectie en analysetechnieken, toolinggebruik en relevante security-standaarden.
3.6.22	Onboarding-programma
	Op verzoek van de Deelnemer verzorgt Opdrachtnemer bij de start van iedere nieuwe overeenkomst een gestructureerd onboarding-programma, waarin rollen, processen, tooling, escalatieprocedures en documentatie worden toegelicht.
3.6.23	Jaarlijkse evaluatie en optimalisatie
	Opdrachtnemer organiseert jaarlijks gezamenlijke sessies met de Deelnemer voor evaluatie van de kennisoverdracht. Leerpunten worden verwerkt in een verbeterplan, inclusief aanpassingen aan trainingsmateriaal, documentatie en werkprocessen.
3.6.24	Toegangsbeheer en coördinatie
	Opdrachtnemer wijst vaste contactpersonen aan die verantwoordelijk zijn voor coördinatie van kennisoverdracht, planning van trainingen, escalaties en ondersteuning. Deelnemers hebben inspraak in planning, onderwerpen en werkvormen zodat deze aansluiten op de behoefte.
3.6.25	Kennisoverdracht conform frameworks en normen
	Opdrachtnemer borgt dat alle kennisoverdracht aansluit op erkende frameworks zoals NIST CSF, NIST 800-61, MITRE ATT&CK, OWASP SAMM en ISO 27001/27002, en voldoet aan relevante wet- en regelgeving, waaronder BIO, AVG en Deelnemer-specifieke normen.

4 Optionele / aanvullende diensten

Figuur 2. Optionele diensten

Opdrachtnemer levert op verzoek van de Deelnemer optionele SOC-diensten die de Basis SOC-dienst uitbreiden en verdiepen, gericht op het vergroten van het proactieve detectievermogen, situational awareness en responscapaciteit binnen IT- en OT-omgevingen. Het doel van de optionele diensten is om aanvullende risico's te identificeren, kwetsbaarheden te mitigeren, incidenten diepgaand te onderzoeken en organisatiebreed bewustzijn en paraatheid te versterken.

De optionele SOC-dienstverlening bestaat uit de volgende kerncomponenten:

1. Vulnerability Management

- Periodieke en continue identificatie, analyse en prioritering van kwetsbaarheden in IT- en OT-assets.
- Rapportages en adviezen voor mitigatie, patching en risicobeheersing.
- Ondersteuning bij het opstellen en bijwerken van risicoprofielen en prioriteringsmatrices.

2. Situational Awareness

- Real-time en near-real-time inzicht in dreigingen, incidenten en relevante trends.
- Integratie van interne detectie, externe threat intelligence en contextinformatie om een actueel totaalbeeld van de beveiligingspositie van de Deelnemer te verschaffen.
- Ondersteuning bij besluitvorming en prioritering van mitigatiemaatregelen.

3. Threat Hunting

- Proactief zoeken naar tekenen van verborgen aanvallen, geavanceerde dreigingen en afwijkend gedrag in IT- en OT-omgevingen.
- Hypothese-gedreven analyses en periodieke hunting-cycli, inclusief rapportages met bevindingen, risicoanalyse en mitigatie-aanbevelingen.
- Integratie van resultaten in detectieplatformen en SOC-processen.

4. Forensics

- Verzamelen, analyseren en veiligstellen van digitale bewijsmaterialen bij Beveiligingsincidenten.
- Root cause analysis, chain-of-custody documentatie en integriteitsbewijzen van digitale data.
- Ondersteuning bij forensisch-verantwoorde incidentanalyse en juridische compliance.

5. Tabletop

- Gestructureerde simulaties en scenario-oefeningen voor testen en verbeteren van incidentresponsprocessen.
- Beoordeling van rollen, verantwoordelijkheden, procedures en communicatie.
- Documentatie van lessons learned, verbeteracties en implementatiestatus.

6. Uitrol van sensoren en OT-sensoren

- Implementatie en configuratie van sensoren in IT- en OT-omgevingen om betrouwbare datastromen voor detectie en analyse te waarborgen.
- Integratie met het SOC-detectieplatform en onderhoud van sensorconfiguraties.
- Eigendom en overdraagbaarheid van sensoren worden gewaarborgd volgens afspraken met Deelnemer.

4.1 Optioneel - Vulnerability Management

Doel: Het systematisch identificeren, beoordelen, prioriteren en opvolgen van kwetsbaarheden in de IT- en OT-omgeving van de Deelnemer, zodat risico's tijdig worden ontdekt en gereduceerd.

Wat valt hieronder?

- Periodieke kwetsbaarheidsscans op systemen, applicaties, netwerkcomponenten, cloudomgevingen en OT-assets.
- Gebruik van meerdere scanmethoden, waaronder authenticated en unauthenticated scanning, agent-based scanning en network mapping.
- Toepassing van risicoanalyse op basis van o.a. CVSS-scores, exploit availability, asset-criticality en threat intelligence.
- Opstellen en onderhouden van een vulnerability-register met alle bevindingen, risico-inschatting, opvolging en status.
- Advisering aan de Deelnemer over noodzakelijke mitigerende maatregelen, prioriteiten en deadlines.
- Monitoring van patchmanagement- en mitigatievoortgang, inclusief escalaties bij overschrijding van afgesproken termijnen.
- Integratie met ITSM- en change-managementprocessen, zodat kwetsbaarheden worden opgevolgd als tickets of changes.
- Rapportage over trends, waaronder:
 - Aantal openstaande kwetsbaarheden per severity
 - Gemiddelde oplostijd
 - Kritieke kwetsbaarheden buiten normtermijnen
 - Vulnerability exposure over tijd
- Afhandeling van zero-days, inclusief advisering over tijdelijke mitigerende maatregelen totdat patches beschikbaar zijn.
- Afstemming met Beveiligingsincidentmanagement, indien kwetsbaarheden leiden tot actieve dreigingen of compromittering.

Kernvraag: *Zijn kwetsbaarheden tijdig geïdentificeerd, beoordeeld en adequaat opgevolgd om risico's te minimaliseren?*

Resultaat: Een aantoonbaar beheerst kwetsbaarhedenlandschap, met inzicht in risico's, verbeterde weerbaarheid en aantoonbare naleving van securitynormen.

Eisen	
	Doel en algemene verplichting
4.1.1	Opdrachtnemer levert, op verzoek van de Deelnemer, vulnerability-managementdiensten gericht op het proactief identificeren, analyseren, prioriteren en mitigeren van kwetsbaarheden binnen de IT- en/of OT-omgevingen van de Deelnemers, met als doel het reduceren van risico's op succesvolle cyberaanvallen en het versterken van de beveiligingshouding.
	Scopebepaling
4.1.2	De Deelnemer bepaalt welke IT- en/of OT-assets worden opgenomen of uitgesloten in de scope van de scans.
4.1.3	Opdrachtnemer voert kwetsbaarheidsscans uit op alle door de Deelnemer aangewezen infrastructuurcomponenten, zowel on-premises als in cloud- en hybride omgevingen.
4.1.4	Opdrachtnemer voert minimaal, maar niet uitsluitend, scans uit op: • servers, • werkplekken en endpoints, • netwerkcomponenten, • cloudservices (IaaS/PaaS/SaaS), • containers, • webapplicaties, • OT-systemen, voor zover deze binnen de door de Deelnemer vastgestelde scope vallen.
	Scanfrequentie en monitoring
4.1.5	Opdrachtnemer ondersteunt zowel periodieke scans (bijv. wekelijks of maandelijks) als continue monitoring van kwetsbaarheden.
4.1.6	Opdrachtnemer levert real-time signalering bij kritieke kwetsbaarheden en zero-day vulnerabilities.
4.1.7	Opdrachtnemer voert op verzoek van de Deelnemer periodieke kwetsbaarheidsscans uit en verstrekt opvolgend advies met mogelijke mitigatie- en patchmaatregelen.
	Analyse, classificatie en prioritering
4.1.8	Opdrachtnemer classificeert kwetsbaarheden op basis van impact en exploitability, waaronder toepassing van gangbare standaarden zoals CVSS.
4.1.9	Opdrachtnemer prioriteert bevindingen op basis van: • de classificatie en kritikaliteit van de processen van de Deelnemer, en • de risicobeoordeling van de gedetecteerde kwetsbaarheden.

4.1.10	Opdrachtnemer adviseert de Deelnemer over passende mitigatie- en patchstrategieën.
	Ondersteuning
4.1.11	Op verzoek van de Deelnemer levert Opdrachtnemer ondersteuning bij patching en/of het treffen van aanvullende technische maatregelen ter mitigatie van kwetsbaarheden.
4.1.12	Opdrachtnemer stelt een real-time vulnerability dashboard beschikbaar met inzicht in het vulnerability management van alle Deelnemers.
SLA-paramaters	
4.1.13	Frequentie van kwetsbaarheidsscans
	SLA: Opdrachtnemer voert periodieke kwetsbaarheidsscans uit volgens de in het DAP overeengekomen frequentie, minimaal maandelijks, en bij kritieke kwetsbaarheden onmiddellijk na detectie.
	Doel: Tijdige identificatie van kwetsbaarheden om risico's te minimaliseren.
4.1.14	Tijdigheid van rapportage van kritieke kwetsbaarheden
	SLA: Bevindingen van critical en high kwetsbaarheden worden binnen 24 uur na detectie gerapporteerd aan Deelnemer, inclusief mitigatie- en patchadvies.
	Doel: Snelle opvolging en mitigatie van risico's.
4.1.15	Log- en scanvolledigheid
	SLA: $\geq 98\%$ van alle overeengekomen IT- en OT-assets worden volledig gescand; uitval of afwijkingen worden binnen 15 minuten gemeld aan Deelnemer.
	Doel: Compleet inzicht in kwetsbaarheden van alle relevante systemen.
4.1.16	Rapportage en risicoprioritering
	SLA: Opdrachtnemer levert minimaal maandelijks rapportages met een overzicht van gedetecteerde kwetsbaarheden, risicoclassificatie (incl. CVSS), trends, herhaalde kwetsbaarheden, aging-informatie en concrete aanbevelingen voor beheersmaatregelen.
	Doel: Ondersteuning van prioritering, mitigatie en patchmanagement.
4.1.17	Ondersteuning bij mitigatie en patching
	SLA: Op verzoek van Deelnemer levert opdrachtnemer technische ondersteuning bij mitigatie- en patchmaatregelen binnen de door Deelnemer gestelde planning.
	Doel: Effectieve reductie van risico's en versterking van de beveiligingshouding.
4.1.18	Integriteit van scandata en documentatie
	SLA: Alle scandata, logboeken en rapportages worden veilig opgeslagen en zijn overdraagbaar aan Deelnemer of opvolgende opdrachtnemer.

	Doel: Waarborging van audittrail, compliance en bewijsvoering.
Deliverables	
4.1.19	Kwetsbaarhedenrapportage
	Opdrachtnemer levert volgens de in het Dienstverlenings- en Afspraakplan (DAP) vastgelegde frequentie een volledig kwetsbaarhedenrapport per Deelnemer. Het rapport bevat ten minste: overzicht van alle gedetecteerde kwetsbaarheden, risicoclassificatie (inclusief CVSS-scores), trends, herhaalde kwetsbaarheden, aging-informatie en concrete aanbevelingen voor beheersmaatregelen.
4.1.20	Risicoprofiel per Deelnemer
	Opdrachtnemer stelt een gedetailleerd risicoprofiel op per Deelnemer, inclusief prioritering van assets op basis van impact, exploitability en kritriciteit. Dit risicoprofiel wordt periodiek bijgewerkt volgens de in het DAP overeengekomen frequentie.
4.1.21	Periodieke scanrapportages
	Opdrachtnemer levert maandelijkse of periodieke scanrapportages met daarin: resultaten van uitgevoerde kwetsbaarheidsscans, detectie van nieuwe en herhaalde kwetsbaarheden, en informatie over de scope van de scans (servers, endpoints, netwerkcomponenten, cloudservices, containers, webapplicaties en OT-systemen).
4.1.22	Risico- en prioriteringsmatrix
	Opdrachtnemer levert per asset een overzichtelijke risico- en prioriteringsmatrix, waarmee Deelnemer inzicht krijgt in welke kwetsbaarheden eerst moeten worden aangepakt op basis van hun risico-impact.
4.1.23	Adviesrapporten voor mitigatie en patching
	Opdrachtnemer verstrekt periodiek adviesrapporten waarin concrete mitigatie- en patchstrategieën worden aanbevolen, inclusief technische maatregelen en planning voor implementatie.
4.1.24	Logboeken en audit-trail van scans
	Opdrachtnemer onderhoudt volledige logboeken van alle uitgevoerde kwetsbaarheidsscans, inclusief opvolging van bevindingen, status van mitigatiemaatregelen en audit-trail van wijzigingen. Deze logboeken worden periodiek beschikbaar gesteld aan Deelnemer.

4.2 Optioneel - Situational awareness

Doel: Het verkrijgen en continu actueel houden van een integraal beeld van de beveiligingsstatus, dreigingen, kwetsbaarheden en afwijkingen binnen de IT- en OT-omgeving van de Deelnemer, om tijdige en gefundeerde besluitvorming mogelijk te maken.

Wat valt hieronder?

- Continu inzicht in actuele dreigingen op basis van interne signalen (alerts, Beveiligingsincidenten, logdata) en externe bronnen (threat intelligence, sectorinformatie, overheidswaarschuwingen).

- Realtime zicht op de status van monitoring, detectie en eventverwerking, inclusief logvolledigheid, sensorstatus, platformbeschikbaarheid en openstaande alerts.
- Overzicht van openstaande kwetsbaarheden, inclusief risicoclassificatie, exploit availability en voortgang van mitigerende acties.
- Contextualisering van securitygebeurtenissen, waarbij informatie uit verschillende bronnen wordt gecombineerd tot één coherent beeld (SOC-situatiebeeld).
- Duidelijk inzicht in trends, zoals toename in aanvalspatronen, herhaalde dreigingen, structurele monitoringgaten of terugkerende kwetsbaarheden.
- Inrichting van periodieke beveiligingsbriefings, zoals weekly SOC updates, monthly security summaries of quarterly risk assessments.
- Ondersteuning bij besluitvorming door het leveren van handelingsperspectief, prioriteitsanalyse en impactduiding op basis van actuele situatie.
- Visualisatie van actuele securitystatus via dashboards, rapportages en geautomatiseerde statusoverzichten.
- Samenvoegen van IT-, OT- en cloudinformatie tot één integraal securitybeeld.
- Escalaties bij afwijkingen ten opzichte van afgesproken normsituaties, zoals uitval van kritieke logbronnen, ernstige kwetsbaarheden of dreigingspieken.

Kernvraag: *Begrijpen we op elk moment wat de actuele beveiligingssituatie is en kunnen we hier effectief op sturen?*

Resultaat: Een actueel, geïntegreerd en betrouwbaar situatiebeeld dat tijdige besluitvorming, prioritering en effectieve respons ondersteunt.

Eisen	
	Doel en algemene verplichting
4.2.1	Opdrachtnemer levert, op verzoek van de Deelnemer, de dienst Situational Awareness, gericht op het tijdig en proactief identificeren, duiden en mitigeren van dreigingen.
4.2.2	De dienst omvat minimaal het verzamelen, verwerken, analyseren en interpreteren van dreigingsinformatie uit interne en externe bronnen, teneinde een actueel, volledig en integraal beeld van de beveiligingspositie van de Deelnemer te verschaffen.
	Dashboards en informatievoorziening
4.2.3	Opdrachtnemer levert een continu beschikbaar, near-real-time dashboard dat inzicht biedt in: • actuele dreigingen, • dreigingstrends, • Beveiligingsincidentstatussen, • kwetsbaarheden, • relevante security-indicatoren.
4.2.4	Het dashboard presenteert geïntegreerde informatie uit interne detectie- en monitoringssystemen, threat-intelligencebronnen en relevante externe bronnen, waaronder minimaal het NCSC, informatieknooppunten en sectorale ISAC's.
4.2.5	Opdrachtnemer verrijkt alle meldingen, alerts en bevindingen met relevante context, waaronder impactanalyse, waarschijnlijkheid, urgentie, relaties met processen van de Deelnemer en ketenafhankelijkheden.

4.2.6	De dienst bevat functionaliteit voor historische analyses en trendrapportages (bijv. dreigingsontwikkelingen, terugkerende patronen, seizoensinvloeden).
	Gebruik van erkende standaarden en frameworks
4.2.7	Opdrachtnemer duidt dreigingen en tactieken, technieken en procedures (TTP's) conform internationaal erkende frameworks, waaronder MITRE ATT&CK, en past deze eenduidig toe in dashboarding, analyses en rapportages.
4.2.8	De dienst ondersteunt ten minste de standaarden STIX en TAXII voor het ontvangen, uitwisselen en distribueren van dreigingsinformatie.
	Integraties en interoperabiliteit
4.2.9	Opdrachtnemer levert Situational Awareness volledig geïntegreerd met de SIEM-, SOAR- en CMDB-voorzieningen van de Deelnemer, conform gestandaardiseerde API's en interoperabiliteitsstandaarden.
4.2.10	Situational Awareness koppelt automatisch aan lopende Beveiligingsincidenten in het SOC-proces en ondersteunt SOAR-workflows.
4.2.11	De dienst moet bevindingen uit Red-team- en Blue-teamactiviteiten kunnen integreren ter verrijking van het dreigingsbeeld.
	Analyse, correlatie en prioritering
4.2.12	Opdrachtnemer correleert interne en externe dreigingsinformatie automatisch om relevante patronen, trends en risico's te identificeren en prioriteren.
4.2.13	Opdrachtnemer past risicogebaseerde prioritering toe (bijv. CVSS of eigen risk-scoringmodel) zodat de Deelnemer direct inzicht heeft in dreigingen die als eerste actie vereisen.
4.2.14	Opdrachtnemer past mechanismen toe om ruis te beperken, waaronder deduplicatie, filtering van false positives en machine-learninggebaseerde classificatie.
4.2.15	Opdrachtnemer hanteert heldere criteria voor escalatie van dreigingen naar de Deelnemer, bijvoorbeeld bij high-severitybevindingen of directe impact op kritieke dienstverlening.
	Toegangsbeveiliging en logging
4.2.16	Toegang tot dashboards, rapportages en onderliggende data is uitsluitend toegestaan voor geauthenticeerde en geautoriseerde gebruikers, met ondersteuning voor federated identity (SAML / OpenID Connect) en multi-factor authentication (MFA).
4.2.17	Alle toegang, configuratiewijzigingen en handelingen binnen de dienst worden gelogd en minimaal 12 maanden bewaard.
	Scope en toepassingsgebieden

4.2.18	Indien van toepassing op de Deelnemer ondersteunt de dienst ook monitoring en dreigingsinformatie voor: • cloudomgevingen, • IoT-apparaten, • OT-netwerken.
	Transparantie over bronnen
4.2.19	Opdrachtnemer maakt inzichtelijk welke externe threat-intelligenceleveranciers worden gebruikt, inclusief hun certificeringen, datakwaliteit en herkomst.
SLA-paramaters	
4.2.20	Beschikbaarheid dashboards en informatie
	SLA: Opdrachtnemer garandeert dat de near-real-time situational awareness dashboards minimaal 99,8% per kalendermaand beschikbaar zijn, exclusief gepland onderhoud.
	Doel: Continu inzicht in dreigingen, incidentstatussen, kwetsbaarheden en relevante security-indicatoren.
4.2.21	Tijdigheid van dreigingsinformatie
	SLA: Opdrachtnemer verwerkt en presenteert nieuwe relevante dreigingsinformatie binnen 15 minuten na ontvangst of detectie, inclusief correlatie met lopende incidenten.
	Doel: Snelle detectie van trends, nieuwe dreigingen en potentiële incidenten.
4.2.22	Updatefrequentie threat-intelligence feeds
	SLA: Opdrachtnemer levert dreigingsinformatie uit alle overeengekomen threat-intelligence feeds met een gegarandeerde updatefrequentie van minimaal elke 15 minuten.
	Doel: Continu actuele dreigingsinformatie beschikbaar voor vroegtijdige detectie en preventie.
4.2.23	Integratie met lopende Beveiligingsincidenten SOC-processen
	SLA: Opdrachtnemer koppelt relevante bevindingen automatisch aan lopende SOC-incidenten en SOAR-workflows binnen 30 minuten na identificatie.
	Doel: Efficiënte respons en preventie van escalatie naar beveiligingsincident.
4.2.24	Kwaliteit en volledigheid van data
	SLA: $\geq 98\%$ van alle overeengekomen bronnen (intern en extern) levert continu bruikbare data aan het SA-platform; uitval of afwijkingen worden binnen 15 minuten gemeld aan Deelnemer.
	Doel: Compleet en betrouwbaar beeld van de dreigingsomgeving.

4.2.25	Periodieke rapportages en trendanalyse
	SLA: Opdrachtnemer levert minimaal maandelijks situational awareness-rapportages met gecontextualiseerde dreigingsinformatie (TTP's, MITRE ATT&CK mapping) en trendanalyses.
	Doel: Ondersteuning van strategische besluitvorming, risico-evaluatie en verbeteracties.
4.2.26	Toegangsbeheer en beveiliging
	SLA: Alleen geautoriseerde gebruikers hebben toegang tot dashboards, rapportages en onderliggende data; toegang wordt beveiligd via MFA en federated identity (SAML / OpenID Connect).
	Doel: Bescherming van gevoelige dreigingsinformatie en compliance met wet- en regelgeving.
Deliverables	
4.2.27	Maandelijks dreigingsrapportages
	Opdrachtnemer levert per Deelnemer maandelijks een overzichtsrapport met daarin: actuele dreigingen, geregistreerde Beveiligingsincidenten, trends, en relevante ontwikkelingen. Het rapport bevat analyse en contextualisatie van de impact op de infrastructuur en kritieke processen van de Deelnemer.
4.2.28	Jaarlijkse evaluatie en verbeterplan
	Opdrachtnemer voert jaarlijks een evaluatie uit van de situational awareness-processen en -methodieken. De uitkomsten worden vastgelegd in een rapport met concrete aanbevelingen en verbeterpunten, inclusief voorgestelde aanpassingen in processen, dashboards of informatievoorziening.
4.2.29	Near-real-time situational awareness dashboards
	Opdrachtnemer levert dashboards die near-real-time inzicht geven in dreigingen, Beveiligingsincidenten, kwetsbaarheden en relevante security-indicatoren. De dashboards integreren interne detectie- en monitoringsystemen, threat intelligence feeds en externe bronnen zoals NCSC en sectorale ISAC's.
4.2.30	Periodieke dreigings- en trendrapportages
	Opdrachtnemer levert periodiek (minimaal maandelijks) gedetailleerde rapportages met analyse van dreigingstrends, terugkerende patronen en potentiële risico's. Deze rapportages worden afgestemd op de scope en criticiteit van de Deelnemer en zijn geschikt voor strategische besluitvorming.
4.2.31	Gecontextualiseerde dreigingsinformatie
	Opdrachtnemer verrijkt alle meldingen, alerts en bevindingen met relevante contextinformatie, zoals Tactics, Techniques and Procedures (TTP's), MITRE ATT&CK mapping, impactanalyse, waarschijnlijkheid en relaties met kritieke processen.

4.2.33	Integratie met lopende Beveiligingsincidenten
	Opdrachtnemer zorgt dat situational awareness volledig is geïntegreerd met lopende incidenten in het SOC, zodat alerts, analyses en dreigingsinformatie direct kunnen worden gebruikt binnen de incident response- en SOAR-workflows.

4.3 Optioneel - Threat hunting

Doel: Proactief opsporen van tekenen van kwaadaardige activiteiten, geavanceerde dreigingen, verborgen aanvallen of afwijkend gedrag binnen de IT- en OT-omgeving van de Deelnemer, voordat deze schade kunnen veroorzaken.

Wat valt hieronder?

- Hypothese-gedreven onderzoek, gebaseerd op dreigingsmodellen, aanvallersgedrag (TTP's) en actuele threat intelligence.
- Proactief analyseren van security-data zoals endpoint-telemetry, netwerkstromen, logbestanden, cloud-gebeurtenissen en OT-signalen.
- Zoeken naar Indicators of Compromise (IoC's) zoals malafide hashes, domeinen, IP-adressen of artefacten.
- Zoeken naar Indicators of Attack (IoA's) en gedragsafwijkingen, zoals laterale beweging, privilege-escalatie of verdachte procesketens.
- Uitvoeren van zowel handmatige als geautomatiseerde hunts, ondersteund door tooling zoals EDR/XDR, SIEM, UEBA of eigen scripts.
- Afstemming van hunting-scope met de Deelnemer, inclusief assets, netwerksegmenten, use-cases en datatypes.
- Documenteren van alle bevindingen, inclusief gebruikte zoekmethodes, resultaten, risico-inschatting en aanbevolen vervolgstappen.
- Opstellen van herhaalbare hunting-playbooks, gebaseerd op MITRE ATT&CK of vergelijkbare frameworks.
- Rapportage van gevonden afwijkingen en indicatoren, inclusief classificatie, impact, waarschijnlijkheid en noodzakelijke mitigerende acties.
- Feedbackloop naar detection engineering, waarbij nieuwe inzichten worden omgezet in verbeterde detectieregels, alerting of use-cases.
- Beveiligingsincident-opstapeling wanneer een daadwerkelijke dreiging wordt geconstateerd.

Kernvraag: *Zijn er aanwijzingen dat een aanvaller actief of latent aanwezig is binnen de omgeving, ondanks bestaande detectiemaatregelen?*

Resultaat: Een onderbouwde huntingrapportage met conclusies, gevonden indicatoren, risico's en concrete aanbevelingen voor detectieverbetering, mitigatie of Beveiligingsincidentrespons.

Eisen	
	Doel en algemene verplichting
4.3.1	Opdrachtnemer levert, op verzoek van de Deelnemer, de dienst Threat Hunting, gericht op het proactief opsporen van tekenen van kwaadaardige activiteiten, geavanceerde dreigingen, verborgen aanvallen en afwijkend gedrag in de IT- en/of OT-omgevingen van de Deelnemers, teneinde schade te voorkomen en aanvallen vroegtijdig te detecteren.
4.3.2	Threat Hunting is nadrukkelijk niet reactief van aard, maar gericht op preventie en vroegtijdige detectie, aanvullend op reguliere detectie- en Beveiligingsincidentresponsprocessen.

4.3.3	Opdrachtnemer meldt kritieke bevindingen per ommegaande bij de Deelnemer.
	Scope en uitvoering
4.3.4	Opdrachtnemer stemt de scope van de Threat-Huntingdienst vooraf af met de Deelnemer.
4.3.5	Alle in scope bepaalde IT- en OT-assets worden meegenomen in de uitvoering, waaronder minimaal: • endpoints, • servers, • netwerkcomponenten, • cloudomgevingen (IaaS/PaaS/SaaS), • OT-systemen.
4.3.6	Opdrachtnemer voert Threat Hunting uit op basis van: a) hypothese-gedreven onderzoek, en b) actuele dreigingsinformatie, en c) zowel indicatoren van compromise (IoC's) als gedragsanalyse.
4.3.7	Opdrachtnemer voert, indien de Deelnemer daarom verzoekt, minimaal één keer per kwartaal per Deelnemer een Threat Hunt uit, en voert aanvullend hunts uit bij urgente dreigingen of kritieke signalen.
	Personele eisen
4.3.8	Het personeel van Opdrachtnemer dat Threat Hunting uitvoert beschikt over aantoonbare relevante ervaring en over erkende certificeringen, zoals GCTI, CTIA, OSCP of gelijkwaardig.
4.3.9	Overdracht en eigendom van data
4.3.10	Opdrachtnemer zorgt ervoor dat alle huntingdata, bevindingen en documentatie volledig overdraagbaar zijn.
4.3.11	Opdrachtnemer draagt, op verzoek van de Deelnemer, alle huntingdata en documentatie tijdig en volledig over aan de Deelnemer en/of een opvolgende Opdrachtnemer.
SLA-paramaters	
4.3.12	Scope en frequentie van hunting-activiteiten
	SLA: Opdrachtnemer voert threat-huntingcycli uit op alle overeengekomen IT- en OT-assets, minimaal één keer per kwartaal per Deelnemer en daarnaast ad-hoc bij urgente dreigingen.
	Doel: Proactief opsporen van verborgen aanvallen, geavanceerde dreigingen en afwijkend gedrag voordat deze schade veroorzaken.
4.3.13	Hypothese-gedreven onderzoek en use-case integratie
	SLA: Opdrachtnemer documenteert alle hypotheses, analyseprocessen en bevindingen binnen 48 uur na afronding van een threat-hunt.

	Doel: Transparantie van het onderzoeksproces en integratie met lopende use-cases en SOC-detectieplatformen.
4.3.14	Rapportage van bevindingen en risicobeoordeling
	SLA: Opdrachtnemer levert per hunting-cyclus een volledig rapport met geconstateerde afwijkingen, risicobeoordeling en mitigatie- of detectieaanbevelingen, uiterlijk binnen 5 Werkdagen na afronding van de hunting-cyclus.
	Doel: Snelle beschikbaarheid van inzichten voor Deelnemer, zodat mitigatie of vervolgstappen kunnen worden genomen.
4.3.15	Integratie met SOC- en incidentmanagement
	SLA: Bevindingen van threat-hunting worden binnen 24 uur na rapportage gekoppeld aan relevante SOC-detecties, use-cases en, indien van toepassing, incidentmanagementprocessen.
	Doel: Efficiënte opvolging van dreigingen en preventie van escalatie naar beveiligingsincidenten.
4.3.16	Beschikbaarheid en continuïteit van hunting-personeel
	SLA: Opdrachtnemer stelt continu beschikbaar gecertificeerd hunting-personeel ter beschikking gedurende de overeengekomen openingstijden, inclusief 24/7 ondersteuning bij urgente dreigingen.
	Doel: Ononderbroken proactieve detectie en snelle respons bij kritieke dreigingen.
4.3.17	Documentatie en overdraagbaarheid
	SLA: Alle huntingdata en documentatie worden op verzoek van Deelnemer binnen 5 Werkdagen volledig overgedragen, inclusief audit-trails, zodat continuïteit bij opvolgende analyses of door een andere opdrachtnemer gegarandeerd is.
	Doel: Borging van kennis en herbruikbaarheid van onderzoeksdata, inclusief compliance met interne en externe regelgeving.
Deliverables	
4.3.18	Hunting-cyclus rapportages
	Opdrachtnemer levert per uitgevoerde hunting-cyclus een rapport aan de Deelnemer met daarin de uitgevoerde activiteiten, geïdentificeerde afwijkingen, geanalyseerde risico's en concrete aanbevelingen voor mitigatie en vervolgstappen.
4.3.19	Scope- en asset-specifieke hunting-rapportages
	Opdrachtnemer levert per Deelnemer en per overeengekomen scope of IT-/OT-asset een overzicht van de uitgevoerde threat hunting-activiteiten, inclusief relevante bevindingen, prioritering en impactanalyse.
4.3.20	Documentatie van hypotheses en analyse

	Opdrachtnemer documenteert alle gehanteerde hypothesen, toegepaste analysemethoden, correlaties en geconstateerde afwijkingen. Deze documentatie is aantoonbaar, volledig en overdraagbaar aan de Deelnemer of opvolgende opdrachtnemer.
4.3.21	Kwartaal- en urgentierapportages Opdrachtnemer levert minimaal per kwartaal een overzicht van uitgevoerde threat hunts, trends en leerpunten. Daarnaast verstrekt Opdrachtnemer ad-hoc urgentierapportages wanneer nieuwe of kritieke dreigingen worden geïdentificeerd die impact kunnen hebben op de Deelnemer.
4.3.22	Integratie met SOC-detectieplatformen Opdrachtnemer zorgt dat alle bevindingen en analyses uit de threat hunting-cycli worden geïntegreerd in de lopende SOC-detectie-, correlatie- en Beveiligingsincidentmanagementprocessen. Hierdoor kunnen alerts, use-cases en detectieregels direct worden geoptimaliseerd en toegepast binnen het SOC.

4.4 Optioneel – Forensics

Doel: Het op forensisch-verantwoorde wijze verzamelen, veiligstellen, analyseren en interpreteren van digitale sporen en bewijsmateriaal na (vermoede) beveiligingsincidenten, met als doel de oorzaak, impact, gebruikte aanvalstechnieken en gevolgschade vast te stellen en juridische houdbaarheid te borgen.

Wat valt hieronder?

- Veiligstellen van digitaal bewijsmateriaal (logbestanden, memory dumps, netwerkverkeer, artifacts, forensische images) conform chain-of-custody-principes.
- Forensische analyse gericht op reconstructie van aanvalsvector, TTP's, laterale beweging, persistence-mechanismen en impactbepaling.
- Gebruik van erkende forensische methoden en tooling zoals EnCase, FTK, Volatility, Autopsy en technieken conform ISO 27037.
- Herleidbaarheid en integriteitsborging via hashing, signing, beveiligde opslag en gedocumenteerde onderzoekshandelingen.
- Rapportage met bevindingen, conclusies, tijdlijnen, risico's, impactanalyse en aanbevelingen.
- Ondersteuning bij juridische of opsporingsprocedures inclusief overdracht van bewijsmateriaal aan externe partijen (bijv. politie, OM of CSIRT's).
- Afstemming met Beveiligingsincidentresponsprocessen inclusief root cause analysis (RCA) en hersteladvies.

Kernvraag: *Wat is er precies gebeurd, hoe heeft het kunnen gebeuren, welke systemen en data zijn geraakt en hoe kan dit aantoonbaar worden vastgesteld volgens forensische standaarden?*

Resultaat: Een forensisch onderbouwd onderzoeksrapport met juridisch houdbaar bewijs, een reconstructie van het Beveiligingsincidentverloop, vastgestelde impact, root cause, gebruikte technieken, gedetecteerde sporen en aanbevelingen voor herstel en preventie. Indien nodig omvat het resultaat tevens een beveiligde overdrachtsset met forensisch materiaal.

Eisen	
	Doel en algemene verplichting

4.4.1	Opdrachtnemer levert, op verzoek van de Deelnemer, de dienst Forensisch Onderzoek (Digital Forensics), gericht op het verzamelen, analyseren en veiligstellen van digitale sporen en bewijsmateriaal na Beveiligingsincidenten, teneinde root cause, aanvalsvectoren, gebruikte technieken en impact vast te stellen.
4.4.2	De forensische dienstverlening sluit aantoonbaar aan op de Beveiligingsincident-responseprocessen van de Deelnemer en vormt een integraal onderdeel van het SOC-proces.
	Forensische uitvoering en methodieken
4.4.3	Opdrachtnemer voert forensische analyses uit volgens forensisch-verantwoorde procedures, inclusief: • waarborging van chain of custody, • integriteit en authenticiteit van bewijs, • volledige en controleerbare audit trails.
4.4.4	Digitale bewijsmaterialen (zoals logbestanden, geheugendumps, schijfimages, netwerkverkeer en artefacten) worden verzameld, verwerkt en bewaard op een juridisch houdbare wijze, conform geldende normen.
4.4.5	De forensische analyses zijn gericht op het vaststellen van: • aanvalsvectoren, • gebruikte tactieken en technieken, • de technische en functionele impact op provinciale systemen en diensten, • de onderliggende root cause.
4.4.6	Opdrachtnemer gebruikt erkende forensische tools en methodieken, waaronder minimaal: • tools zoals EnCase, FTK, Volatility of gelijkwaardig, • methodieken conform ISO 27037 en relevante sectorale richtlijnen.
4.4.7	Opdrachtnemer past forensische procedures toe op zowel IT-omgevingen als, waar van toepassing, OT-omgevingen, met gebruik van tooling die hiervoor geschikt is.
	Beveiliging, bewaring en overdracht van forensische data
4.4.8	Opdrachtnemer versleutelt alle forensische data tijdens opslag en transport, tenzij anders schriftelijk overeengekomen met de Deelnemer.

4.4.9	Opdrachtnemer bewaart forensische data zodanig dat deze beschikbaar is voor detectie, analyse en forensisch onderzoek van beveiligingsincidenten. De standaard bewaartermijn voor forensische data bedraagt minimaal twaalf (12) maanden, tenzij: - een door Deelnemer vastgestelde langere of kortere bewaartermijn geldt; of - uit wettelijke verplichtingen, relevante normen of een door Deelnemer uitgevoerde risicoafweging een andere bewaartermijn voortvloeit. Opdrachtnemer dient bewaartermijnen te hanteren in overeenstemming met artikel 5, lid 1, sub e van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), waarbij gegevens niet langer worden bewaard dan noodzakelijk is voor het beoogde doel. Opdrachtnemer maakt onderscheid tussen typen forensische data en past waar nodig gedifferentieerde bewaartermijnen toe, met inachtneming van proportionaliteit en dataminimalisatie.
4.4.10	Opdrachtnemer biedt de mogelijkheid tot veilige overdracht van forensische data en bevindingen aan externe partijen, waaronder CSIRTs en opsporingsinstanties, overeenkomstig vooraf overeengekomen procedures.
	Rapportages en compliance
4.4.11	Opdrachtnemer levert een gestructureerd forensisch onderzoeksrapport, waarin alle genomen stappen, bevindingen, gebruikte methoden en conclusies aantoonbaar zijn gedocumenteerd
4.4.12	Rapportages moeten voldoen aan relevante wet- en regelgeving en provinciale eisen, waaronder: - BIO, - AVG, - Cbw, - eventuele Deelnemer-specifieke normen.
4.4.13	Opdrachtnemer documenteert alle stappen en handelingen binnen het forensisch onderzoek in een volledige audit-trail die overdraagbaar en verifieerbaar is.
SLA-paramaters	
4.4.14	Forensisch bevindingen- en aanbevelingsrapport
	SLA: Binnen vijf (5) Werkdagen na afronding van het forensisch onderzoek levert de Opdrachtnemer een volledig rapport met bevindingen, conclusies en aanbevelingen aan de Deelnemer, tenzij anders schriftelijk overeengekomen.
	Doel: Tijdige en bruikbare informatie verschaffen voor incidentafhandeling, risicobeheersing en implementatie van preventieve maatregelen.
4.4.15	Respons en initiële forensische analyse
	SLA: Opdrachtnemer start forensische activiteiten binnen 2 uur na melding van een beveiligingsincident dat forensisch onderzoek vereist.
	Doel: Vroegtijdige veilige veiligstelling van digitale bewijsmaterialen en minimale kans op dataverlies.

4.4.16	Verzameling en veiligstelling van digitale bewijzen
	SLA: Opdrachtnemer verzamelt, beveiligt en documenteert alle relevante digitale bewijzen (logs, geheugen dumps, netwerkverkeer, etc.) conform chain-of-custody procedures en binnen de overeengekomen tijdslimiet (bijvoorbeeld binnen 24 uur na start onderzoek).
	Doel: Integriteit, authenticiteit en juridische houdbaarheid van bewijsmateriaal waarborgen.
4.4.17	Forensische analyse en rapportage
	SLA: Opdrachtnemer levert een volledig forensisch rapport inclusief root cause analysis binnen 10 Werkdagen na start van het onderzoek, tenzij anders afgesproken met de Deelnemer.
	Doel: Tijdige en bruikbare analyse voor incidentafhandeling en preventieve maatregelen.
4.4.18	Integriteit- en authenticiteitsbewijzen
	SLA: Opdrachtnemer documenteert alle stappen in het forensische proces, inclusief hash-waarden, audit-trails en wijzigingen, zodat de authenticiteit van alle digitale bewijzen aantoonbaar is.
	Doel: Juridisch en compliance-proof verantwoording van het onderzoek.
4.4.19	Overdracht en archivering
	SLA: Opdrachtnemer draagt alle verzamelde forensische data en documentatie op verzoek veilig en volledig over aan Deelnemer of opvolgende opdrachtnemer en archiveert de data minimaal 12 maanden, tenzij anders afgesproken.
	Doel: Borging van continuïteit, naleving van regelgeving (BIO, AVG, Cbw) en traceerbaarheid van bewijs.
Deliverables	
4.4.20	Forensische rapportages inclusief root cause analysis
	Opdrachtnemer levert forensische rapportages per incident, inclusief een gedetailleerde root cause analysis, vastgestelde aanvalsvector(en), gebruikte technieken en impact op systemen van de Deelnemer.
4.4.21	Chain-of-custody documentatie
	Opdrachtnemer levert volledige chain-of-custody documentatie voor alle digitale bewijsmaterialen, waarin de herkomst, overdracht, verwerking en opslag van data aantoonbaar wordt vastgelegd.
4.4.22	Bewijsverzameling
	Opdrachtnemer verzamelt, documenteert en levert digitale bewijzen, waaronder logbestanden, geheugen dumps en netwerkverkeer, op een juridisch verantwoorde wijze.

4.4.23	Integriteit- en authenticiteitsbewijzen van digitale data Opdrachtnemer levert bewijs van integriteit en authenticiteit van alle verzamelde digitale data, inclusief cryptografische hashes en verificatiestappen.
4.4.24	Documentatie van gebruikte forensische tooling en methodologie Opdrachtnemer documenteert alle gebruikte forensische tools, methodieken en procedures, inclusief certificeringen van tooling en naleving van internationale standaarden (zoals ISO 27037).
4.4.25	Versleutelde opslag van forensische data Opdrachtnemer levert alle forensische data in versleutelde vorm, tenzij anders schriftelijk overeengekomen met de Deelnemer, en borgt daarmee vertrouwelijkheid en compliance met wet- en regelgeving.

4.5 Optioneel – Tabletop

Doel: Het testen, oefenen en verbeteren van Beveiligingsincidentresponsprocessen, besluitvorming, samenwerking en communicatie binnen de organisatie, door middel van gesimuleerde Beveiligingsincident-scenario's in een gecontroleerde, niet-technische setting.

Wat valt hieronder?

- Voorbereiding en planning van tabletop-sessies, inclusief doelstellingen, Deelnemers, scenario-opzet, tijdslijnen en benodigde materialen.
- Ontwikkeling van realistische, actuele en organisatie-specifieke scenario's, gebaseerd op dreigingsbeeld, ketenafhankelijkheden en kritieke processen.
- Afstemming van scope, deelnemersrollen en scenario's met de Deelnemer voorafgaand aan de oefening.
- Uitvoering van de tabletop-oefening, waarbij alle relevante stakeholders deelnemen, zoals SOC-analisten, IT-beheer, security officers, OT-specialisten, management, communicatie en bestuur.
- Faciliteren van discussies, beslismomenten en injects (gebeurtenisprykkels) om respons, samenwerking en escalatiepaden te testen.
- Evaluatie van het optreden, inclusief sterke punten, knelpunten, beslismomenten, communicatiekwaliteit en naleving van procedures (bijv. CSIRT-proces, escalatiepaden, crisisstructuren).
- Oplevering van een after-action rapport, waarin bevindingen, risico's en verbeterpunten worden vastgelegd.
- Advisering over procesverbeteringen, waaronder aanpassingen in Beveiligingsincidentresponsplannen, communicatieprotocollen, technische maatregelen of governance.
- Herhaalbaarheid en continue verbetering, waarbij uitkomsten worden gebruikt om toekomstige tabletop-oefeningen te verfijnen.
- Optioneel: integratie met bredere crisisoefeningen, zoals war gaming, red team-blue team scenario's of ketenoefeningen met externe partijen.

Kernvraag: *Kan de organisatie een Beveiligingsincident effectief herkennen, escaleren, beheersen en herstellen op basis van bestaande processen en besluitvorming?*

Resultaat: Een geteste en geëvalueerde responsketen, inclusief een rapport met bevindingen, aanbevelingen en verbetermaatregelen ter versterking van de weerbaarheid en samenwerking.

Eisen

	Doel en algemene verplichting
4.5.1	Opdrachtnemer levert, op verzoek van de Deelnemer, de dienst Tabletop-oefeningen, gericht op het in een gecontroleerde, niet-technische setting testen en verbeteren van Beveiligingsincidentresponsprocessen, samenwerking, besluitvorming, communicatie en rollen bij Beveiligingsincident.
4.5.2	Een tabletop-oefening betreft een gesimuleerd scenario waarbij relevante betrokkenen (zoals SOC-analisten, IT-beheerders, security officers, management, communicatie en ketenpartners) gezamenlijk door een fictieve Beveiligingsincident-situatie worden geleid.
	Planning, afstemming en doelstelling
4.5.3	Opdrachtnemer voert een tabletop-oefening uit op verzoek van de Deelnemer.
4.5.4	Opdrachtnemer plant iedere tabletop-oefening vooraf in overleg met de Deelnemer en legt datum, tijd, Deelnemers, locatie en randvoorwaarden vast.
4.5.5	Opdrachtnemer bepaalt vooraf, in afstemming met de Deelnemer, de scope, reikwijdte en doelstellingen van de tabletop-oefening. De uiteindelijke scope wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de Deelnemer.
4.5.6	Iedere tabletop-oefening heeft duidelijke, vooraf gedefinieerde leerdoelen (zoals testen van escalatieprocessen, besluitvorming, communicatie, ketensamenwerking of crisisteaminzet).
	Scenario-ontwikkeling
4.5.7	Opdrachtnemer ontwikkelt realistische en actuele scenario's, gebaseerd op: • dreigingen uit threat intelligence, • relevante sectorspecifieke risico's, • trends in Beveiligingsincidenten, • tactieken en technieken volgens erkende frameworks (bijv. MITRE ATT&CK).
4.5.8	De scenario's worden afgestemd op de processen, kritieke systemen, risico's en organisatorische context van de Deelnemer.
4.5.9	Scenario's bevatten voldoende detail en dynamiek om besluitvorming, samenwerking, rolverdeling en escalatiepaden effectief te toetsen.
	Uitvoering van de tabletop-oefening
4.5.10	Opdrachtnemer faciliteert en begeleidt de tabletop-oefening, inclusief moderatie, rollenspellen, injects en tijdsopbouw.
4.5.11	Opdrachtnemer bewaakt het behalen van de vooraf vastgestelde doelstellingen en stuurt de oefening zodanig dat alle relevante onderdelen worden doorlopen.
4.5.12	Opdrachtnemer zorgt voor een veilige omgeving waarin Deelnemers vrij kunnen oefenen, falen, reflecteren en leren.
	Evaluatie en rapportage

4.5.13	Opdrachtnemer voert direct na afloop een debriefing uit met de Deelnemers waarin observaties, knelpunten, verbeterpunten en succesfactoren worden besproken.
4.5.14	Opdrachtnemer levert een schriftelijke evaluatie binnen een vooraf overeengekomen termijn. De evaluatie bevat minimaal: • beschrijving van het scenario en de scope, • geobserveerde reacties en besluitvorming, • effectiviteit van processen en samenwerking, • gesignaleerde risico's en verbeterpunten, • concrete aanbevelingen voor verbetering van processen, procedures en communicatie, • eventuele vervolgacties.
4.5.15	Opdrachtnemer verwerkt de leerpunten uit de tabletop-oefening in een verbeterplan, indien de Deelnemer dit verlangt.
SLA-paramaters	
4.5.16	Oefenplanning en -afstemming
	SLA: Opdrachtnemer plant iedere tabletop-oefening minimaal 6 weken vooraf in overleg met Deelnemer en verstrekt een formeel oefenplan ter goedkeuring.
	Doel: Zekerstellen dat alle stakeholders voldoende tijd hebben voor voorbereiding en afstemming.
4.5.17	Scenario-ontwikkeling
	SLA: Opdrachtnemer levert scenario's die relevant zijn voor de kritieke processen van Deelnemer en gebaseerd zijn op actuele dreigingen minimaal 4 weken voor de oefening.
	Doel: Kwalitatief hoogwaardige, actuele en realistische scenario's waarborgen.
4.5.18	Oefenuitvoering
	SLA: Opdrachtnemer voert de tabletop-oefening uit op de afgesproken datum en tijd, met aanwezigheid van alle vooraf benoemde rollen en Deelnemers.
	Doel: Continuïteit en volledigheid van de oefening garanderen.
4.5.19	Rapportage en lessons learned
	SLA: Opdrachtnemer levert het observatierapport en overzicht van lessons learned binnen 10 Werkdagen na de oefening, inclusief voorgestelde verbeteracties, status en prioriteit.
	Doel: Tijdige terugkoppeling voor verbetering van processen, rollen en procedures.
4.5.20	Opvolging van verbeteracties
	SLA: Opdrachtnemer volgt periodiek (bijv. kwartaal) de implementatie van de voorgestelde verbeteracties en rapporteert de voortgang aan Deelnemer.

	Doel: Borging van continue verbetering van incidentresponsprocessen.
Deliverables	
	Tabletop-scenario en oefenplan
4.5.21	Opdrachtnemer levert voorafgaand aan elke tabletop-oefening een gedetailleerd scenario en oefenplan, inclusief doelstellingen, scope, betrokken rollen, verwachte acties en tijdsplanning. Het scenario sluit aan op actuele dreigingen, kritieke processen en systemen van de Deelnemer.
	Observatierapporten en lessons learned
4.5.22	Opdrachtnemer levert na afloop van de tabletop-oefening een rapport met observaties, bevindingen en lessons learned, waarmee inzicht wordt gegeven in prestaties van processen, besluitvorming en samenwerking tijdens de oefening.
	Adviezen voor proces- en rolverbetering
4.5.23	Opdrachtnemer verstrekt concrete aanbevelingen voor verbetering van incidentresponsprocessen, procedures en rolverdelingen, gebaseerd op de uitkomsten van de tabletop-oefening.
	Documentatie van aanpassingen in procedures
4.5.24	Opdrachtnemer documenteert alle voorgestelde en doorgevoerde wijzigingen in procedures, werkafspraken en protocollen die voortvloeien uit de tabletop-oefening, inclusief versiebeheer en audit-trail.

4.6 Optioneel - Uitrol sensoren

Uitgangspunt is dat Deelnemers in beginsel zelf verantwoordelijk zijn voor de aanschaf van sensoren die worden ingezet voor securitymonitoring. In geval van aanschaf door de Deelnemer blijft de Deelnemer eigenaar van de betreffende sensor(en).

Voor IT-omgevingen kan het voorkomen dat sensoren onderdeel uitmaken van reeds gebruikte IT-oplossingen of securityproducten. Indien aanvullende IT-sensoren moeten worden aangeschaft, kan dit gepaard gaan met softwarelicenties, abonnementen of andere contractuele verplichtingen die rechtstreeks tussen de Deelnemer en de betreffende leverancier worden afgesloten.

Voor OT-omgevingen geldt dat sensoren in veel gevallen gespecialiseerde oplossingen betreffen. Deelnemers behouden de mogelijkheid om dergelijke OT-sensoren zelfstandig en separaat aan te schaffen, bijvoorbeeld via bestaande leveranciers of specifieke OT-beveiligingsoplossingen.

Deze Raamovereenkomst sluit niet uit dat sensoren via de Opdrachtnemer kunnen worden afgenomen. Indien een Deelnemer ervoor kiest sensoren via de Opdrachtnemer te betrekken, vindt dit plaats als Speciaal Product en/of Speciale Dienst, conform de bepalingen van de Raamovereenkomst.

Ongeacht de wijze van aanschaf dienen sensoren zodanig te worden geïmplementeerd en geconfigureerd dat zij kunnen worden geïntegreerd met de SOC-dienstverlening en dat de Deelnemer bij beëindiging van de overeenkomst kan blijven beschikken over de sensoren en de bijbehorende configuratie.

Doel: Het implementeren, configureren en beheren van detectiesensoren op alle relevante IT-, OT- en cloud-assets van de Deelnemer, met als doel het creëren van een volledige, betrouwbare en actuele bron van security-data voor monitoring, analyse en Beveiligingsincidentrespons.

Wat valt hieronder?

- Inventarisatie en afstemming van de sensorscope met de Deelnemer, gebaseerd op de actuele CMDB, kriticiet, netwerksegmentatie en monitoringsbehoefte.
- Opstellen van een plan van aanpak, inclusief planning, aanpak, afhankelijkheden, testmomenten en overdrachtscriteria, ter goedkeuring door de Deelnemer.
- Implementatie en configuratie van detectiesensoren op alle door de Deelnemer aangewezen assets, waaronder:
 - endpoints en servers
 - netwerkkaparaatuur
 - OT-systemen
 - industriële protocollen
 - cloud-diensten en workloads
- Configuratie van sensoren conform beveiligingsbeleid van de Deelnemer (o.a. loggingniveau, retentie, encryptie, privacyrichtlijnen, hardening).
- Afstemming van sensorplaatsing met de Deelnemer, inclusief segmentatie, kritieke locaties en afhankelijkheden.
- Testen van correcte werking, waaronder datastromen, eventgeneratie, detectiekwaliteit en verbinding met SIEM/SOC-platform.
- Doorlopende monitoring van sensorstatus en datastromen, inclusief health checks, foutdetectie en optimalisatie.
- Documentatie van installatie, configuratie en beheermaatregelen, inclusief versies, locaties, instellingen en deviatieafspraken.
- Rapportage over voortgang van de uitrol, inclusief afwijkingen, risico's en afhankelijkheden.
- Overdracht van sensoren aan de Deelnemer, waarbij sensoren eigendom zijn van de Deelnemer en overdraagbaar zijn bij contractbeëindiging.
- Ondersteuning bij beheer en onderhoud, inclusief updates, patches, tuning en vervanging, op verzoek van de Deelnemer.
- Zorg voor veilige gegevensstromen, waaronder versleuteling en integriteitsborging tijdens transport.

Kernvraag: *Is de sensorinfrastructuur volledig, betrouwbaar en correct geconfigureerd om alle relevante security-events en telemetry tijdig en volledig aan te leveren aan het SOC?*

Resultaat: Een volledig uitgerolde, gedocumenteerde en operationele sensorinfrastructuur die betrouwbare en actuele security-data levert voor monitoring, detectie en Beveiligingsincidentrespons.

Eisen	
	Doel en dienstverlening
4.6.1	Opdrachtnemer levert op verzoek van de Deelnemer de dienst uitrol van sensoren met als doel een volledige en betrouwbare bron van securitydata te creëren ten behoeve van detectie, analyse en respons.
	Planning en afstemming
4.6.2	Opdrachtnemer stelt voor de uitrol een plan van aanpak op, inclusief planning, fasering, afhankelijkheden en benodigde middelen.
4.6.3	Het plan van aanpak wordt vooraf ter goedkeuring aan de Deelnemer voorgelegd.
4.6.4	Opdrachtnemer rapporteert gedurende de uitvoering met de met de Deelnemer overeengekomen frequentie over de voortgang van de uitrol.

	Scopebepaling en betrokkenheid van de Deelnemer
4.6.5	De Deelnemer heeft inspraak in de plaatsing, scope en configuratie van de sensoren.
4.6.6	De uiteindelijke scope en configuratie worden vastgelegd in het door de Deelnemer goedgekeurde plan van aanpak.
	Implementatievereisten
4.6.7	Opdrachtnemer implementeert sensoren op alle door de Deelnemer aangewezen IT-assets, waaronder servers, endpoints, netwerkapparatuur, cloudomgevingen en, indien van toepassing, OT-systemen.
4.6.8	Opdrachtnemer configureert alle sensoren conform het securitybeleid en de richtlijnen van de Deelnemer.
4.6.9	Opdrachtnemer documenteert de installatie-, configuratie- en implementatiestappen op een controleerbare en reproduceerbare wijze.
	Beheer en overdraagbaarheid
4.6.10	Opdrachtnemer levert op verzoek van de Deelnemer ondersteuning bij sensorbeheer en monitoring.
SLA-paramaters	
4.6.11	Tijdige oplevering
	SLA: Opdrachtnemer voltooit de uitrol van de sensoren conform het goedgekeurde plan van aanpak binnen de afgesproken termijn (bijv. 90% van de sensoren binnen de planning).
	Doel: Waarborgen dat de Deelnemer tijdig over een volledig functionerende sensorinfrastructuur beschikt.
	Bewijsstuk: Opleverrapport met statussensoren en realisatiedatum per asset.
4.6.12	Operationele beschikbaarheid van sensoren
	SLA: Minimaal 95% van de sensoren is operationeel en levert correcte securitydata aan het SOC-/SIEM-platform gedurende de eerste maand na uitrol, tenzij anders overeengekomen.
	Doel: Zekerstellen dat de sensoren daadwerkelijk bruikbare en actuele data aanleveren.
4.6.12	Correcte configuratie
	SLA: Alle sensoren worden geïmplementeerd en geconfigureerd volgens het goedgekeurde plan, inclusief loggingniveau, retentie, encryptie en privacyrichtlijnen.
	Doel: Borging van compliance, veiligheid en betrouwbaarheid van data.

	Bewijsstuk: Configuratieoverzicht, testresultaten en validatierapport.
4.6.13	Test en verificatie
	SLA: Na uitrol voert de Opdrachtnemer tests uit op alle sensoren om datastromen, eventgeneratie, detectiekwaliteit en verbinding met het SOC-/SIEM-platform te verifiëren, met minimaal 90% van de tests succesvol.
	Doel: Valideren dat de sensorinfrastructuur daadwerkelijk functioneel is en securitydata correct aanlevert.
	Bewijsstuk: Testresultaten en validatierapport, inclusief openstaande issues en remediatieplan.
4.6.13	Overdraagbaarheid van sensoren
	SLA: Alle sensoren en configuraties zijn overdraagbaar aan de Deelnemer of een opvolgende opdrachtnemer bij beëindiging van de overeenkomst, zonder verlies van functionaliteit of historische configuratie-informatie.
	Doel: Vendor lock-in mitigatie en continuïteit van monitoringdiensten.
	Bewijsstuk: Export van configuraties, documentatie van sensorinstellingen en overdrachtsrapport.
Deliverables	
4.6.14	Geïmplementeerde sensoren
	Opdrachtnemer levert een operationele implementatie van detectiesensoren op de in het plan van aanpak en de sensorscope vastgelegde IT-, OT- en cloud-assets van de Deelnemer. De sensoren zijn correct geïnstalleerd, geconfigureerd en verbonden met het SOC-/SIEM-platform, zodat relevante security-events en telemetry betrouwbaar worden verzameld en beschikbaar zijn voor monitoring, detectie en Beveiligingsincidentrespons.
4.6.15	Documentatie sensorinfrastructuur
	Opdrachtnemer levert volledige en actuele documentatie van de geïmplementeerde sensoren, inclusief locatie, type sensor, configuratie-instellingen, versies, afhankelijkheden, datastromen en beheerprocedures. De documentatie stelt de Deelnemer in staat de sensorinfrastructuur te begrijpen, te beheren en – indien nodig – over te dragen aan een andere dienstverlener.
4.6.16	Geteste sensorinfrastructuur
	Opdrachtnemer levert aantoonbaar geteste sensoren, waarbij de correcte werking is gevalideerd door middel van functionele tests, verificatie van datastromen naar het SOC-/SIEM-platform en controle op eventgeneratie en detectiekwaliteit. De testresultaten tonen aan dat de sensoren operationeel zijn en betrouwbare securitydata leveren voor monitoring en incidentdetectie.
4.6.17	Acceptatie- en opleverrapport

	Opdrachtnemer levert na afronding van de sensoruitrol een opleverrapport waarin wordt bevestigd dat de sensoren conform het goedgekeurde plan van aanpak zijn geïmplementeerd. Het rapport bevat ten minste een overzicht van de uitgerolde sensoren, eventuele afwijkingen ten opzichte van de oorspronkelijke scope, openstaande punten en de bevestiging dat de sensoren operationeel zijn en data aanleveren aan het SOC-/SIEM-platform.
4.6.17	Overzicht sensorinfrastructuur
	Opdrachtnemer levert een actueel overzicht van de geïmplementeerde sensoren en de bijbehorende assets waarop deze zijn geplaatst. Dit overzicht bevat ten minste het type sensor, de gekoppelde asset of omgeving, locatie of netwerksegment, status van de sensor en de verbinding met het SOC-/SIEM-platform, zodat inzicht bestaat in de dekking van de sensorinfrastructuur.
4.6.18	Overdraagbare sensorconfiguratie
	Opdrachtnemer levert op verzoek van de Deelnemer de configuratie-instellingen van de geïmplementeerde sensoren in een reproduceerbaar en overdraagbaar formaat. Hierdoor kan de Deelnemer de sensorinfrastructuur zelfstandig beheren of overdragen aan een andere dienstverlener bij beëindiging van de overeenkomst of wijziging van dienstverlening.

5 Implementatie

De implementatie van diensten verloopt gefaseerd. Hierbij wordt begonnen met een beperkte set use cases die volledig worden ingericht en gevalideerd. Vervolgens kan de dienstverlening stapsgewijs worden uitgebreid. De Deelnemer bepaalt in overleg met de Opdrachtnemer het gewenste tempo en de fasering, afgestemd op interne capaciteit en prioriteiten.

Stap 1: Ondertekening Nadere Overeenkomst	
	Deelnemer sluit een Nadere Overeenkomst (NOK) met de Opdrachtnemer voor de afname van Basis SOC-diensten voor IT en/of OT.
	In deze Nadere Overeenkomst worden afspraken vastgelegd over: - Omvang van de af te nemen diensten (IT/OT of beide) - Scope van initiële use cases - Openingstijden en servicelevel-afspraken (SLA/OLA) - Rapportages en dashboards - Communicatie- en escalatieprocedures
	Doel: Formeel kader creëren voor start SOC-dienstverlening en duidelijkheid over rechten, plichten en scope.
Stap 2: Initiële kick-off en intake	
	Organiseer een gezamenlijke kick-off tussen Deelnemer en Opdrachtnemer.
	Inventariseer: - IT- en OT-assets die gemonitord moeten worden - Huidige infrastructuur, detectie- en loggingmogelijkheden - Interne processen en contactpersonen - Prioritaire use cases voor de initiële fase
	Doel: Uitgangssituatie en prioriteiten helder krijgen voor een succesvolle start.
Stap 3: Implementatie van Basis SOC-diensten	
	Opdrachtnemer configureert monitoringplatformen, log-integraties, dashboards en alerts.
	Implementatie van een beperkte set initiële use cases in overleg met Deelnemer.
	Koppeling met ITSM/SOAR-processen en incidentmanagement wordt ingericht.
	Valideren van datastromen, eventnormalisatie en alertgeneratie.
	Doel: Basisdiensten operationeel maken en eerste detectiecapaciteit opbouwen.
Stap 4: Validatie en acceptatie	
	Deelnemer en Opdrachtnemer voeren gezamenlijk tests uit op:

	- Logintegriteit en volledigheid - Correcte werking van use cases en detectieregels - Alertkwaliteit (false positives/negatives) - Dashboards, rapportages en escalatieprocedures
	Doel: Bevestigen dat de basis SOC-diensten voldoen aan afgesproken SLA's en kwaliteitsnormen.
Stap 5: Operationele start en monitoring	
	Basis SOC-diensten gaan live (initieel vaak tijdens kantooruren).
	Opdrachtnemer voert 24/7 monitoring, eventmanagement en rapportage uit volgens SLA.
	Regelmatige evaluaties van use case-effectiviteit en detectiekwaliteit.
	Doel: Continu en betrouwbaar toezicht op IT/OT-assets.
Stap 6: Geleidelijke uitbreiding van diensten	
	Deelnemer kan in overleg met Opdrachtnemer: • Extra use cases implementeren • Optionele SOC-diensten afnemen (Threat Hunting, Forensics, Tabletop, Situational Awareness, Vulnerability Management) • Openingstijden en monitoringcapaciteit uitbreiden naar 24/7 indien gewenst
	Doel: SOC-dienstverlening opschalen op basis van organisatiecapaciteit en risicoprioriteiten.
Stap 7: Periodieke evaluatie en optimalisatie	
	Periodieke evaluaties (bijv. kwartaalreviews) van: - Eventmanagement- en incidentresponseprocessen - Effectiviteit van detectieregels en use cases - Integratie met interne processen - Rapportages en lessons learned bespreken en verbeteracties implementeren.
	Doel: Continu verbeteren van SOC-diensten en aansluiten op veranderende dreigingsomgeving.
Stap 8: Rapportage en kennisoverdracht	
	Opdrachtnemer levert periodiek rapportages over: - Alerts en incidenten - Use case performance - Eventkwaliteit en trends

	- Kennisoverdracht naar interne SOC- of IT-teams van Deelnemer waar nodig.
	Doel: Transparantie, naleving van compliance en versterking van interne capaciteit.